משנה · אחרונים · יכין · סדר מועד

יכין יומא

רבי ישראל ליפשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יכין יומא

רבי ישראל ליפשיץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יכין-יומא/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 10
סעיף א 10
סעיף ב 10
סעיף ג 10
סעיף ד 10
סעיף ה 11
סעיף ו 11
סעיף ז 11
סעיף ח 11
סעיף ט 11
סעיף י 11
סעיף יא 11
סעיף יב 11
סעיף יג 12
סעיף יד 12
סעיף טו 12
סעיף טז 12
סעיף יז 12
סעיף יח 12
סעיף יט 12
סעיף כ 12
סעיף כא 13
סעיף כב 13
סעיף כג 13
סעיף כד 13
סעיף כה 13
סעיף כו 13
סעיף כז 13
סעיף כח 13
סעיף כט 14
סעיף ל 14
סעיף לא 14
סעיף לב 14
סעיף לג 14
סעיף לד 14
סעיף לה 14
סעיף לו 14
סעיף לז 15
סעיף לח 15
סעיף לט 15
סעיף מ 15
סעיף מא 15
סעיף מב 15
סעיף מג 16
סעיף מד 16
סעיף מה 16
סעיף מו 16
פרק ב 16
סעיף א 16
סעיף ב 17
סעיף ג 17
סעיף ד 17
סעיף ה 17
סעיף ו 17
סעיף ז 17
סעיף ח 17
סעיף ט 18
סעיף י 18
סעיף יא 18
סעיף יב 18
סעיף יג 19
סעיף יד 19

סעיף טו 19
סעיף טז 19
סעיף יז 19
סעיף יח 19
סעיף יט 19
סעיף כ 20
סעיף כא 20
סעיף כב 20
סעיף כג 20
סעיף כד 20
סעיף כה 20
סעיף כו 20
סעיף כז 21
סעיף כח 21
סעיף כט 21
סעיף ל 21
סעיף לא 21
סעיף לב 22
סעיף לג 22
סעיף לד 22
סעיף לה 22
סעיף לו 22
סעיף לז 22
סעיף לח 22
סעיף לט 22
סעיף מ 23
סעיף מא 23
סעיף מב 23
סעיף מג 23
סעיף מד 23
סעיף מה 23
סעיף מו 23
פרק ג 23
סעיף א 23
סעיף ב 24
סעיף ג 24
סעיף ד 24
סעיף ה 24
סעיף ו 24
סעיף ז 24
סעיף ח 24
סעיף ט 25
סעיף י 25
סעיף יא 25
סעיף יב 25
סעיף יג 25
סעיף יד 25
סעיף טו 25
סעיף טז 25
סעיף יז 25
סעיף יח 26
סעיף יט 26
סעיף כ 26
סעיף כא 26
סעיף כב 26
סעיף כג 26
סעיף כד 26
סעיף כה 26
סעיף כו 27
סעיף כז 27
סעיף כח 27
סעיף כט 27
סעיף ל 27
סעיף לא 27

סעיף לב 28
סעיף לג 28
סעיף לד 28
סעיף לה 28
סעיף לו 28
סעיף לז 28
סעיף לח 28
סעיף לט 28
סעיף מ 28
סעיף מא 29
סעיף מב 29
סעיף מג 29
סעיף מד 29
סעיף מה 29
סעיף מו 29
סעיף מז 29
סעיף מח 30
סעיף מט 30
סעיף נ 30
סעיף נא 30
סעיף נב 30
סעיף נג 30
סעיף נד 30
סעיף נה 30
סעיף נו 31
סעיף נז 31
סעיף נח 31
סעיף נט 31
סעיף ס 31
סעיף סא 31
סעיף סב 31
סעיף סג 32
סעיף סד 32
סעיף סה 32
סעיף סו 32
סעיף סז 32
סעיף סח 32
סעיף סט 32
סעיף ע 33
פרק ד 33
סעיף א 33
סעיף ב 33
סעיף ג 33
סעיף ד 33
סעיף ה 33
סעיף ו 33
סעיף ז 34
סעיף ח 34
סעיף ט 34
סעיף י 34
סעיף יא 34
סעיף יב 34
סעיף יג 34
סעיף יד 34
סעיף טו 35
סעיף טז 35
סעיף יז 35
סעיף יח 35
סעיף יט 35
סעיף כ 35
סעיף כא 35
סעיף כב 36
סעיף כג 36
סעיף כד 36

סעיף כה 36
סעיף כו 36
סעיף כז 36
סעיף כח 37
סעיף כט 37
סעיף ל 37
סעיף לא 37
סעיף לב 37
סעיף לג 37
סעיף לד 37
סעיף לה 37
סעיף לו 37
סעיף לז 38
סעיף לח 38
סעיף לט 38
סעיף מ 38
סעיף מא 38
סעיף מב 38
סעיף מג 38
סעיף מד 38
סעיף מה 39
סעיף מו 39
סעיף מז 39
פרק ה 39
סעיף א 39
סעיף ב 39
סעיף ג 39
סעיף ד 39
סעיף ה 39
סעיף ו 39
סעיף ז 40
סעיף ח 40
סעיף ט 40
סעיף י 40
סעיף יא 40
סעיף יב 40
סעיף יג 41
סעיף יד 41
סעיף טו 41
סעיף טז 41
סעיף יז 41
סעיף יח 41
סעיף יט 41
סעיף כ 41
סעיף כא 41
סעיף כב 42
סעיף כג 42
סעיף כד 42
סעיף כה 42
סעיף כו 42
סעיף כז 42
סעיף כח 42
סעיף כט 42
סעיף ל 43
סעיף לא 43
סעיף לב 43
סעיף לג 43
סעיף לד 43
סעיף לה 43
סעיף לו 43
סעיף לז 44
סעיף לח 44
סעיף לט 44
סעיף מ 44

סעיף מא 44
סעיף מב 44
סעיף מג 44
סעיף מד 44
סעיף מה 45
סעיף מו 45
סעיף מז 45
סעיף מח 45
סעיף מט 45
סעיף נ 45
סעיף נא 45
סעיף נב 45
סעיף נג 45
סעיף נד 45
פרק ו 46
סעיף א 46
סעיף ב 46
סעיף ג 46
סעיף ד 46
סעיף ה 46
סעיף ו 46
סעיף ז 46
סעיף ח 46
סעיף ט 46
סעיף י 47
סעיף יא 47
סעיף יב 47
סעיף יג 47
סעיף יד 47
סעיף טו 47
סעיף טז 47
סעיף יז 47
סעיף יח 47
סעיף יט 48
סעיף כ 48
סעיף כא 48
סעיף כב 48
סעיף כג 48
סעיף כד 48
סעיף כה 49
סעיף כו 49
סעיף כז 49
סעיף כח 49
סעיף כט 49
סעיף ל 49
סעיף לא 49
סעיף לב 49
סעיף לג 50
סעיף לד 50
סעיף לה 50
סעיף לו 50
סעיף לז 50
סעיף לח 50
סעיף לט 50
סעיף מ 50
סעיף מא 51
סעיף מב 51
סעיף מג 51
סעיף מד 51
סעיף מה 51
סעיף מו 51
סעיף מז 51
סעיף מח 51
סעיף מט 52

פרק ז 52
סעיף א 52
סעיף ב 52
סעיף ג 52
סעיף ד 52
סעיף ה 52
סעיף ו 52
סעיף ז 52
סעיף ח 53
סעיף ט 53
סעיף י 53
סעיף יא 53
סעיף יב 53
סעיף יג 53
סעיף יד 53
סעיף טו 53
סעיף טז 53
סעיף יז 54
סעיף יח 54
סעיף יט 54
סעיף כ 54
סעיף כא 54
סעיף כב 54
סעיף כג 54
סעיף כד 54
סעיף כה 55
סעיף כו 55
סעיף כז 55
סעיף כח 55
סעיף כט 55
סעיף ל 55
סעיף לא 56
סעיף לב 56
סעיף לג 56
סעיף לד 56
סעיף לה 57
סעיף לו 57
סעיף לז 57
סעיף לח 57
סעיף לט 57
סעיף מ 57
סעיף מא 57
סעיף מב 57
סעיף מג 57
סעיף מד 58
סעיף מה 58
סעיף מו 58
סעיף מז 58
סעיף מח 58
פרק ח 59
סעיף א 59
סעיף ב 59
סעיף ג 59
סעיף ד 59
סעיף ה 59
סעיף ו 59
סעיף ז 59
סעיף ח 60
סעיף ט 60
סעיף י 60
סעיף יא 60
סעיף יב 60
סעיף יג 60
סעיף יד 60

סעיף טו 61
סעיף טז 61
סעיף יז 61
סעיף יח 61
סעיף יט 61
סעיף כ 61
סעיף כא 61
סעיף כב 62
סעיף כג 62
סעיף כד 62
סעיף כה 62
סעיף כו 62
סעיף כז 62
סעיף כח 63
סעיף כט 63
סעיף ל 63
סעיף לא 63
סעיף לב 63
סעיף לג 63
סעיף לד 63
סעיף לה 64
סעיף לו 64
סעיף לז 64
סעיף לח 64
סעיף לט 64
סעיף מ 64
סעיף מא 65
סעיף מב 65
סעיף מג 65
סעיף מד 65
סעיף מה 65
סעיף מו 65
סעיף מז 65
סעיף מח 66
סעיף מט 66
סעיף נ 66
סעיף נא 66
סעיף נב 66
סעיף נג 66
סעיף נד 66
סעיף נה 67
סעיף נו 67

פרק א

סעיף א

מביתו

ר"ל מביתו ומאשתו. דז' ימים לילה ויום צריך שיהיה הכה"ג סמוך מאד למקדש קודם שיעבוד ביו"כ, מגזירת הכתוב, שצריך שיהי' דינו כבמלואים שהופרשו הכהנים שם כן. וגם לא הביאו אשתו לשם דשמא אחר שיבעלנה, תוך כדי שתרד מהמטה ותדיח פניה של מטה, תמצא נדה, ויטמא ז' ימים, והרי כל עבודת יו"כ אינן כשירות אלא בו. ובש"ס [ד"ח א'] אמרינן שהזו עליו בג' וז' ושם [די"ב ב'] אמרינן דהזו עליו לעת ערב לאחר שעשה עבודת היום [כמ"ב] ואח"כ טבל בהע"ש דאל"כ הרי נטמא מדנשא מי חטאת שלא לצורך והרי אין חכמים רשאין לעקור דין תורה רק בשב ואל תעשה [יבמות פ"ט ב']:

סעיף ב

ללשכת פלהדרין

חדר פקידי המלך והוא לשכת כה"ג בעזרה. ונקראת כך, מדהיו הכהנים גדולים שבבית שני רובן רשעים, ולא השלימו שנתן, ומתחלפין כל שנה כפקידי המלך שמתחלפין כדי שלא יהי' להן הכרה עם פורעי המס. ולהכי קראוה כך להזכיר לכל כה"ג באותו זמן ענין זה אולי יזהר. מלבד שבל"ז באמת מפקידי המלך היו כלקמן סי' ט"ז, והיתה הלשכה בנוי'. בקודש ופתוחה לחול, שאז היא חול גמור [כדמוכח זבחים נ"ו נ"ל] דאל"כ אין ישיבה בעזרה וכ"ש שינה ובעילה [וכך כתב ג"כ רתוי"ט פ"ה דמדות משנה ד' ד"ה אבא שאול בסוף דבריו שם]:

סעיף ג

ומתקינין לו כהן אחר תחתיו

מזמנין אותו, אבל אין מפרישין לאותו אחר, דהפרשה לא מעכבה:

סעיף ד

שמא יארע בו פסול

שיתטמא:

סעיף ה
אמרו לו אם כן אין לדבר סוף

שמא גם זו תמות. ודוקא למיתה לא חיישי', אבל לטומאה חיישי', כי היכא דלזדריז כה"ג טפי:

סעיף ו
כל שבעת הימים הוא זורק את הדם

של תמיד:

סעיף ז
ומטיב את הנרות

מסיר בשחר דשן הפתילות שרבה במנורה, ודוקא ב' נרות, שאחר הקטורת אבל הטבת ה' נרות שקודם הקטורת לא היו בכוה"ג וקרי לי' למטיב הב' בשם מטיב דאין המצוה נקראת אלא במי שגומרה:

סעיף ח
ומקריב את הראש ואת הרגל

של תמיד, שקרבין ראשון, וה"ה שאר אברים שלו:

סעיף ט
שכהן גדול מקריב חלק בראש

בלי פייס:

סעיף י
ונוטל חלק בראש

מה שירצה בקדשים. בכל עת. מיהו בקדשי גבול כתרומה ומעשר, שוה הכוה"ג לשאר הכהנים:

סעיף יא
מסרו לו

בכל יום מז' ימים:

סעיף יב
זקנים מזקני בית דין

מהסנהדרין, ללמדו, דיני עבודה:

סעיף יג
וקורין לפניו בסדר היום

שבפרשת אחרי. שבכל יום באו ללשכתו החכמים, להיות סביבו תמיד ללמדו, וקראו בכל יום לפניו הפרשה עם ביאור דקדוקי דיניה:

סעיף יד
ואומרים לו אישי

אדוני:

סעיף טו
קרא אתה בפיך

דחיים הם למוצאיהם לזכרם עי"ז יפה [כעירובין דנ"ד א'] דשמא שכחת:

סעיף טז
או שמא לא למדת

ולהכי קראנו לפניך תחלה ג"כ דבבית שני לפעמים הי' כוה"ג כזה, מדלא נתמנה רק כל המוסיף ממון למלכות:

סעיף יז
ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים

דהיינו אותן שיקריב למחר:

סעיף יח
כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה

דכשיראה אותם יתבונן בהם איזה ראוי לקרבן זה ואיזה לזה, ושכך וכך עבודתו. מיהו שעירים לא העבירו לפניו, מדבאי' על חטאי ישראל, חלשה דעתי', משא"כ פר מדבא על חטאיו וחטאי אחיו הכהנים, הרי מכיר הכהנים ויחזיר להחוטא בתשובה:

סעיף יט
ערב יום הכפורים עם חשיכה לא היו מניחים אותו לאכול הרבה

מכל מאכל. אבל מאכלים המחממין לקרי, כחלב, ביצים בשר שמן, יין ישן, היו מונעין ממנו לגמרי:

סעיף כ
מפני שהמאכל מביא את השינה

ושמא יראה קרי, דלא סמכו על נס [שנזכר פ"ה דאבות]:

סעיף כא
מסרוהו זקני בית דין לזקני כהונה

בעיו"כ ומפרש כיצד מסרוהו, העלוהו וכו':

סעיף כב
והעלוהו לעליית בית אבטינס

ששם אחר שישביעוהו זקני ב"ד, ילמדוהו זקני כהונה, חפינת הקטורת, דעבודה קשה היתה:

סעיף כג
והשביעוהו

שלא יתן הקטורת על הגחלים שבמחתה, חוץ לק"ק, ויכניס כך כצדוקים, והרי כתיב ונתן הקטורת על האש לפני ה':

סעיף כד
ונפטרו

לקחו ממנו רשות ללילך ואח"כ מסרוהו לזקני כהונה ללמדו חפינה:

סעיף כה
והלכו להם

זקני ב"ד, שלא יראו בבשתו כשיבכה שחשדוהו. ומפרש סדר השבועה, אומרים לו וכו':

סעיף כו
אנו שלוחי בית דין

ובהכרח נשביע אותך:

סעיף כז
ואתה שלוחנו ושליח בית דין

ר"ל על דעת ב"ד נשביעך, ונ"ל דהיה צריך לענות אמן על שבועה זו:

סעיף כח
שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך

כל ז' ימים. [ונ"ל דלהכי א"ל מכל וכו' דהרי לדעת הצדוקים נשבע לבטל המצוה. להכי א"ל מכל, דבכולל חייל [כי"ד רל"ט]. עוד נ"ל לתרץ, דלהכי קאמרו לי' ואתה שלוחנו, דאם ישנה אינו כוה"ג שלהן דלהא לא שווינהו שליח, וא"כ גם לפי דעת הצדוקים יהי' עבודתו פסולה מדאינו כוה"ג כלל]:

סעיף כט
הוא פורש ובוכה

על שחשדוהו:

סעיף ל
והן פורשין ובוכין

דהחושד בכשרים לוקה בגופו [ש"ס הכא]. ואף דמוכרחים היו, אפ"ה בכו לכבודו, שיראה שנדמה להם שחשדוהו בחנם. והוצרכו להשביעו, מדאסרה תורה שלא יהי' אדם במקדש בשעת הקטרה:

סעיף לא
אם היה חכם דורש

בליל יו"כ שלא יישן ויראה קרי:

סעיף לב
ואם רגיל לקרות קורא

אחר הדרשה:

סעיף לג
באיוב ובעזרא ובדברי הימים

שהן דברים המושכין הלב ויסירו שינה מעיניו:

סעיף לד
פרחי כהונה

בחורי הכהנים הזריזים:

סעיף לה
מכין לפניו באצבע צרדה

מחבר אצבע האמצעי הארוך לראש האגודל, ושומטו מהר בכח לתוך כף היד, דעי"ז נשמע קול זירוז:

סעיף לו
ואומרים לו אישי כהן גדול עמוד והפג אחת

ר"ל הצטנן מעט פעם א', כדי להסר השינה, דהחמימות מרפה הגוף, ומפיל עליו חבלי שינה. [ומלת פג לשון הוצאה הוא כלקמן פ"ג מ"ה, שתפוג צנתן וה"נ ר"ל שיוציא א"ע מהשינה. אולם בערוך פי' שהוא לשון שעשוע ושחוק]:

סעיף לז
על הרצפה

ר"ל שיתקרר על הרצפה של שיש, שישח עליו שלא בפישוט ידים ורגלים. ובשעת שחייתו נושק הרצפה, ונסמך על אגודלי ידיו, וזוקף ועומד, וזה נקרא קידה, ואין כל אדם יכול לעשות כן [ועי' רש"י (מגילה כ"ב ב') אמנם נ"ל דרק הכה"ג היה קידתו שסומך א"ע על גודלי ידיו, אבל פי' מלת קידה אינו רק שעומד ושוחה א"ע עד שטוחה פניו בקרקע וחוזר וזוקף א"ע באיזה אופן שיכול, דאי לא תימא הכי הא דכתיב ותקוד בת שבע אפים ארצה, וכי ס"ד שאשה חלשה תוכל לעשות מה שעושה הכוה"ג דרב גובריי אלא ע"כ דרק הכה"ג זקף א"ע בכוח על אגודליו]:

סעיף לח
ומעסיקין אותו

[בעשעפטיגען]. שענו עמו שירים ותשבחות שבשירי מעלות שבתהלים דכתיב בהו אם ה' לא יבנה בית, שוא עמלו בוניו בו, לומר הזהר שלא תטרח בחנם אבל לא הטריחוהו הרבה, שיקרא הוא לבדו כבתחלת הלילה, מדכבר קרב לאור היום, צריך לחזקו להעבודה:

סעיף לט
עד שיגיע זמן השחיטה

של תמיד:

סעיף מ
בכל יום תורמין את המזבח

תרומת הדשן, שהכהן תורם בכל יום מלוא המחתה מגחלים שבמזבח ונותנן במזרח הכבש, ונבלעים במקומן. וזו עבודה ראשונה שבכל יום, ואח"כ הכהנים מסירין מהמזבח הדשן שנתרבה:

סעיף מא
או סמוך לו

לקריאת הגבר:

סעיף מב
ביום הכפורים מחצות

מדמוטל על הכוה"ג לבד כל עבודת היום, לכן השכימו לתרום תרומת הדשן, ואח"כ מפנין הכהנים האברים שלא נתעכלו מבערב, וגורפין האפר להתפוח [כפ"ב דתמיד]

ואח"כ מסדרין הד' מערכות שעשו היום ע"ג המזבח [כלקמן פ"ד מ"ו], ואח"כ מעלין הב' גזירי עצים למזבח, ובתוך הזמן שיעשו עבודות הרבות הללו, יגיע זמן השחיטה של תמיד [כרפ"ג] וע"י שישחט התמיד בהשכמה, לא יצטרך הכוה"ג לבהל א"ע בעבודת היום אח"כ זא"ז מבלי לנוח קצת בין א' לחברתה:

סעיף מג

וברגלים

דנפישי ישראל, ונפישי קרבנות שיביאו עולות ראיי' ושלמי חגיגה ושמחה, וצריך ג"כ זמן רב לפנות דשן הרב לתפוח, והוא גל אפר גדול שבאמצע מזבח, לכן השכימו יותר. מיהו ביו"ט לא הסירו האפר מהמזבח לגמרי, רק גרפוהו לתפוח:

סעיף מד

מאשמורה הראשונה

והוא בסוף שליש הא' של הלילה:

סעיף מה

ולא היתה קריאת הגבר מגעת

ברגל:

סעיף מו

עד שהיתה עזרה מלאה מישראל

להקריב קרבנותיהן מיד אחר התמיד, ולהכי לא היו יכולין לקבוע אותו הזמן עצמו לתרומת הדשן: ואפשר שגם אכולהו קאי, דביה"כ הי' אז העזרה מלאה מישראל שבאין לראות עבודת הכוה"ג, דנמי מצוה היא [כיומא ד"ע ע"א]: ואע"ג דלעולם לא נפתחו שערי עזרה עד קודם שחיטת התמיד [כתמיד פ"ג מ"ז]: י"ל דאז מפני הצורך פתחו וחזרו ונעלום [כתוס' עירובין ד"ב סע"א]. א"נ י"ל דבשער טדי נכנסו:

פרק ב

סעיף א

בראשונה

[עהעדעם]:

סעיף ב
כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם

ר"נ כל כהן שמבית אב של היום [עי' תענית פ"ב מ"ו] שרצה לתרום תרומת הדשן, תורם בלי פייס, דלא תקנו לה פייס, מדסברו מחמת אונס שינה לא יבואו רבים:

סעיף ג
ובזמן שהן מרובין

החפצים לתרום, כך דינם רצין וכו':

סעיף ד
וכל הקודם את חברו בארבע אמות

סמוך למזבח:

סעיף ה
זכה

לתרום:

סעיף ו
ואם היו שניהם שוין

בד' אמות עליונות:

סעיף ז
הממונה אומר להם

לכל הכהנים שישנם שם:

סעיף ח
הצביעו

ר"ל כמו האצביעו. כלומר הוציאו אצבעותיכם למנין, ועי"ז נטיל גורל. דאסור למנות ישראל, רק אבר מהם מותר למנות. וכיצד עושין. הולכין ללשכת הגזית, יא' מהסנהדרין, צריך שיהי' אצל הגורל, ומעמידין את עצמן בעיגול, והממונה עומד באמצע. והן מסכימין ביניהן על סך ק' או אלף באופן שיהי' הסך יותר גדול ממנין הכהנים שהיו שם והממונה שאינו יודע הסך שהסכימו עליו, נוטל מצנפתו של א' מהן. וממנו מתחילין למנות [כסף משנה פ"ד מתמידין ה"ג]. ובאותו שכלה הסך שהסכימו עליו, הוא הזוכה, וזה שנטלו ממנו המצנפת, עומד כך בלי מצנפת עד כלות הפייס, כדי שיהי' לסימן ממי התחילו למנות:

סעיף ט
אחת או שתים

אצבע א' אם הוא בריא, וב' בחולה שחלש כחו מלפשוט אצבע א':

סעיף י
ואין מוציאין אגודל במקדש

דע"י שהכהנים מרובים עומדים צפופים בעיגול, והאגודל רחוק מהאצבע, ועי"ז לא ירגישו כשיערים להוציא שניהן כדי שיכלה המנין בו:

סעיף יא
אלא בפייס

בגורל וכלעיל, שבו יתפייס כל א':

סעיף יב
וזה הפייס הראשון

ומי שזכה בתרומת הדשן. הוא ג"כ מסדר המערכה, וג"כ מעלה ב' גזרי עצים למזבח, ומכניס ג"כ מחתה מלאה גחלים ממזבח החיצון למזבח הפנימי, להקטיר עליה קטורת [רמב"ם פ"ז מתמידין]. ולא הפיסו כל הד' פייסות בפעם א', משום בבית אלהים נהלך ברגש, דזהו כבוד הקב"ה להשמיע כל פעם קול המון עם רב בעזרה. מיהו כל זה בשאר ימים. אבל ביו"כ לבעל המאור לא הי' פייסות כלל, דהרי עבודת יו"כ אינן רק בכוה"ג. [ותמהני א"כ הי' צריך הכוה"ג לטבול לתרומת הדשן ולקדש ידיו ורגליו, והרי לא נזכר טבילתו רק לקמן פ"ג מ"ב קודם שחיטת התמיד]. ולרמב"ן הפיסו עכ"פ למכשירי עבודה, דהיינו תרומת הדשן [ואפ"ה מהרו ותרמו מחצות מפני חולשא דכהן גדול, מדעבודת היום מרובה, והכל מוטל עליו לבדו], ולדישון מזבח הפנימי ומנורה, ולהכנסת מחתה גחלים למזבח פנימי לכל אלו פייסו, הרי ג' פייסות. ופייס ד' מי מושיט האיברים לכוה"ג שיזרקם לאישים [אבל על מירק שחיטה שהי' נמי ע"י אחר, [כפ"ג מ"ד], אפ"ה לא הפיסו דנ"ל מדהי' צריך המירוק שיהי' סמוך ומיד לשחיטה, עשהו הסגן או ראש בית אב שהיו באותו יום תמיד סמוכים לכה"ג [כפ"ג מ"ט]. ובני הרב המאה"ג מהו' ברוך יצחק שליט"א תירץ, או משום דמירק אינו מעכב [כיומא דל"ג א'] או משום דכשר בזר, ואע"ג דשחיטה נמי כשר בזר כל יום, ואפ"ה הפיסו עליה, היינו משום דתחלת עבודה דיממא הוא [כיומא כ"ז ב']]. ולרמב"ם הפיסו ביו"כ רק לתרומת הדשן ולדישון מזבח הפנימי. והריטב"א כתב דלרמב"ם רק עבודת היום ממש הן בכוה"ג דוקא, אבל תמידין ועבודות ששייכות בשאר ימים, רק מדרבנן צריכין כוה"ג. [וק"ל מהא דאמרי'

בש"ס [יומא דע"א א'] גמירי ה' טבילות וכו', ואי תמידין רק מדרבנן, היכא משכח"ל דגמירי ה' טבילות ונ"ל דרמב"ם לשיטתי' דגמירי לאו הלממ"ס [כתשו' חו"י קצ"ב אות ל"ב ל"ד ל"ו]. מיהו גם בל"ז לא ק' מידי, דמצינו כמה פעמים בש"ס דקאמר בפירוש הלממ"ס, ואינו דוקא, רק ר"ל דבר חזק כהלממ"ס, כדאמרי' [נדרים ל"ז ב'] כתיבין ולא קריין הלממ"ס, וקא חשיב התם כמה קראי דנביאים וכתובים, וכמו כן [פסחים ק"י ב'] אמרי' דזוגות הלממ"ס ושם בסוף הענין אמרי' דמאן דלא קפיד לא קפדינן, ודוחק לומר שגם זה הלממ"ס. וכמו כן מצינו במסכת ידים פ"ד מ"ג. ועוד הרבה]:

סעיף יג

הפייס השני מי שוחט

התמיד:

סעיף יד

מי זורק

דמו, והזורק הוא ג"כ מקבל הדם:

סעיף טו

מי מדשן

[אבאשען]:

סעיף טז

הראש

והפדר פרוס על בית שחיטתו:

סעיף יז

והרגל

[הינטערפוס] הימיני ושתי הביצים עמו. ור"ל הראש והרגל מעלה כהן א':

סעיף יח

ושתי הידים

[פארדערפיססע]. שניהן בכהן ב':

סעיף יט

העוקץ

[שוואנץ שטיק]:

סעיף כ
והרגל

השמאלי. שניהן בכהן ג' וכל הרגלים וידים שנזכרים כאן במשנה, היינו האברים שלמטלה ברגל אבל לא הארכובה התחתונה, שהן הכרעיים שנתנין למי שזכה בקרביים, [כספ"ד דתמיד]:

סעיף כא
החזה

הוא שומן החזה שכנגד הקרקע, וקודרו בעגול:

סעיף כב
והגרה

הוא הצואר, ובכל א' מצדדין של הצואר ב' צלעות וקנה ולב וריאה תלויין בה. שניהן בכהן ד':

סעיף כג
ושתי הדפנות

עם השדרה וטחול שתלוי בה, והכבד שנשאר תלוי בדופן ימיני. כולן בכהן ה': כפי

סעיף כד
והקרבים

[דארמע] בכהן ו':

סעיף כה
והסלת

עשרון סולת למנחת התמיד בלול בג' לוג שמן, בכהן ז':

סעיף כו
והחביתין

הן י"ב חלות שנעשית מעשרון סולת וג' לוגי שמן וחולטן ברותחין ולש ואופה אותן, ומקריב ו' חלות בבוקר פתות פתים, עם חצי קומץ לבונה, וו' חלות האחרות פתותות עם קומץ לבונה בערב. ולרמב"ם מקריב י"ב חצי חלות פתותות בבוקר, וי"ב חצי חלות פתותות בערב. ומשל כוה"ג היו קרבין. ומדהיו נאפות בשמן במחבת, להכי קרוין חביתין. הרי כהן ח':

סעיף כז

והיין

ג' לוגין לנסכי תמיד, בכהן ט', ועם הד' שזכו בשחיטה וזריקה ודישון מזבח ודישון מנורה, הרי כולן יחד י"ג. והא דלא חשיב נמי העלאת אברים מכבש למזבח, ולימא י"ד כהנים זכו בו [כמ"ד] היינו משום דהנך י"ג הי' בפייס א' ואח"כ פייס דקטורת ואח"כ פייס אברים:

סעיף כח

שלשה עשר כהנים זכו בו

דבמי שכלה החשבון של הסך שהסכימו, זוכה בשחיטה [ולכשירצה מכבדה לזר], והסמוך לו זורק, והסמוך אחריו מדשן, וכן כולם. והזוכין בשחרית זכו גם בין הערבים. זולת בקטורת דמעשרת. וכן סידור ב' גזירי עצים שבשחרית זכה בהן הזוכה בתרומת הדשן בערב הוצרכו ב' כהנים להן, ובפייס [ועי' תוס' דכ"ו א']. אמנם אף שקטורת של ערב צריך פייס לבד, עכ"פ הפיסו לה מיד לשחרית לבד. ולרמב"ם [פ"ד מתמידין] הפיסו לה בין הערבים:

סעיף כט

אמר בן עזאי לפני רבי עקיבא משום רבי יהושע דרך הלוכו היה קרב

דרך הלוך הבהמה בחייה. והראש והרגל קודמין מגזירת הכתוב. ואח"כ מקריבין דרך הלוכה, דהיינו החזה והגרה, ב' ידים, ב' דפנות, עוקץ ורגל. ות"ק סבר דהגדול יותר באברים קרב תחלה:

סעיף ל

הפייס השלישי חדשים לקטרת בואו והפיסו

כך הכריזו בעזרה [אב"י והרמב"ם לא הזכיר בהל' תמידין פ"ד ה"ז, לשון דחדשים לקטורת וז"ל א"ל הממונה מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבוא ויפייס], ור"ל מי שבבית אב של היום שלא זכה עדיין בקטורת כל ימיו, יבוא לפייס זה, דלא הניחו לשום אדם לשנות בה דהזוכה בה מתעשר והראש בית אב הי' יודע ומכיר מי זכה בה כבר. וכבר אמרנו דהזוכה בתרומת הדשן זכה במחתה ולר"ב [תמיד פ"ה מ"ה] הזוכה בקטורת מכבד המחתה לאוהבו:

סעיף לא

והרביעי חדשים עם ישנים

מי שזכה כבר או לא. שכולן שוין בה:

סעיף לב
מי מעלה אברים מן הכבש ולמזבח

הוא המקטירן במזבח [עי' שקלים פ"ח סי' מ"ב]. וזהו פייס ד'. ולריטב"א [יומא פ"ב], לא העלם רק עד סמוך למזבח, ואח"כ מי שזכה בזריקת הדם הוא הזוכה ג"כ בהקטרתן במזבח:

סעיף לג
תמיד

הוא כבש. וכל כבש צריך שיהי' תוך שנה ראשונה, ואפי' הוסיף שעה א' פסול. ואיל צריך שיהי' ל"א יום תוך שנה שני', ולא יותר מב' שנים, ועגל ושעיר עיזים דינן ככבש. משא"כ שעיר דינו כאיל. אבל פר לא יהי' פחות מב' שנים ולא יותר מג' שנים [כסף משנה פ"א ממעשה קרבנות הי"ד]:

סעיף לד
עצמו

ר"ל כל השייך לעצמו כלעיל [מ"ג]:

סעיף לה
בתשעה

ה' לאברים, א' לקרבים, ג' לחביתין ולסולת ויין, כלעיל:

סעיף לו
בחג

ר"ל בסוכות:

סעיף לז
ביד אחד צלוחית של מים

[קריגכען] מים שמנסכין בחג על המזבח בבוקר:

סעיף לח
הרי כאן עשרה

רק בעשרה אמר הרי כאן וכו' מדהוא מנין שלם:

סעיף לט
ושנים בידם שני גזירי עצים

להוסיף על המערכה. אבל ב' גזירין שבבוקר הזוכה בתרומת הדשן מעלן:

סעיף מ
איל

הוא בן ב' שנים כנ"ל:

סעיף מא
הבשר בחמשה

כבכבש לעיל:

סעיף מב
הקרבים והסלת והיין בשנים שנים

דהסולת בכבש הי' עשרון, ובאיל ב' עשרוני', והיין בכבש הי' ג' לוגין ובאיל ד' לוגין, מיהו לא חלקום באיל לב' כהנים, רק ב' הזוכין נושאין ביחד, וכ"כ ג' ג' שבפר:

סעיף מג
והרגל בשנים

ב' כהנים נושאין הרגל:

סעיף מד
אבל בקרבן יחיד אם רצה להקריב מקריב

א"צ פייס לנתחים, דיכול כהן אחד להקריב הכל. אבל עכ"פ צריך פייס מי יקריבנו, דאל"כ אתו לאנצויי [כך נ"ל, ובהא מיושב רש"י יומא ד"ב ע"ב ד"ה מי ידעינן]:

סעיף מה
הפשטן ונתוחן של אלו

של יחיד וציבור:

סעיף מו
ואלו שוין

שכשרין בזר, וא"צ פייס:

פרק ג

סעיף א
אמר להם הממונה

ר"ל ביו"כ כבשאר ימים, אחר שהפיסו אומר הממונה על הפייס והוא הסגן [כסנהדרין י"ט א', וסוטה מ"ב א'] צאו וכו':

סעיף ב
צאו וראו

ממקום גבוה שבעזרה:

סעיף ג
אם הגיע זמן השחיטה

של תמיד שפסול בלילה:

סעיף ד
הרואה אומר ברקאי

הבריק השחר:

סעיף ה
מתתיא בן שמואל אומר

הוא הממונה על פייס [שקלים פ"ה מ"א]:

סעיף ו
האיר פני כל המזרח

כך הי' אומר הרואה, וזה מאוחר יותר מברקאי:

סעיף ז
עד שבחברון

ר"ל שחוזרין ושואלין אותו, האם הגיע כנפי האור עד שבחברון. ולא אמרו עד חברון. אלא להזכיר זכות אברהם הטמון בחברון, שהשכים ג"כ להקריב בנו, והוא תקן תפלת שחרית שכנגד תמיד של שחר:

סעיף ח
ולמה הוצרכו לכך

לעלות לגג לראות, ולא הסתפקו בראי' פשוטה למזרח [רש"י] ולולא מסתפינא הי' נ"ל דרק טעמא דמתיא בן שמואל אתא לאשמעינן. דאי כרש"י הרי לא הזכיר במשנה שעלה לגג רק דבגמ' קאמר הכי. רק קאי אמתיא בן שמואל דמצריך שיאיר פני כל המזרח. וזה מוכרח, דהרי חברון בדרומית מזרחית מירושלים הוא, ואמרינן [בעירובין דנ"ו א'] דביום ארוך חמה יוצאה בקרן מזרחית צפונית, א"כ אם האירו פני המזרח עד חברון כבר האירו פני כל המזרח, ועל זה שואל למה לן, והרי זריזין מקדימין וכבר כשר מעה"ש:

סעיף ט
שפעם אחת עלה מאור הלבנה

יום המעונן הי', שאז אור הלבנה מפציע בעלייתו כחמה. ולאו ביו"כ הי' מעשה דאז ליכא לבנה בשחר:

סעיף י
והוציאוהו לבית השריפה

וחששו שמא יארע ביו"כ טעות אחר:

סעיף יא
הורידו כהן גדול לבית הטבילה

מהדר אדלעיל, דלאחר שאמר הרואה הן, הורידו וכו':

סעיף יב
זה הכלל היה במקדש

ר"ל אפי' הי' כבר במקדש, שכבר טבל קודם שנכנס, כי כך דינו, אפ"ה כל וכו':

סעיף יג
כל המיסך את רגליו

כך נקרא העושה צרכיו, מדכורע ומסכך גופו על רגליו:

סעיף יד
וכל המטיל מים טעון קדוש ידים ורגלים

עומד ומניח כל יד על רגל הסמוך לה, ורוחצם מהכיור. מיהו בבוקר בלא"ה ג"כ טובל ומקדש:

סעיף טו
אין אדם נכנס לעזרה

לעזרת ישראל:

סעיף טז
לעבודה

לאו דוקא, אלא מדאירי מטבילת כהנים נקט לעבודה:

סעיף יז
טובל כהן גדול ומקדש בו ביום

דה' פעמים מחליף בגדיו ביו"כ, ובכל פעם מקדש ופושט וטובל ולובש ומקדש:

סעיף יח
וכולן בקדש על בית הפרוה

לשכה בעזרה שנקראת כך כשם בונאה:

סעיף יט
חוץ מזו בלבד

דהראשונה טובל בחול, במקוה שע"ג שער המים, שהי' בצד לשכתו מדלא הי'. רשאי עדיין לכנס לפנים בקודש מדלא טבל עדיין [ועי' תוספות ודבריהם לכאור' תמוהין]:

סעיף כ
בינו לבין העם

להזכירו ולהעם, שהיום יעבוד ג"כ בבוץ, ולא בבגדי זהב לבד, להכי פרסו סדין בוץ על פתח המקוה:

סעיף כא
עלה ונסתפג

נתקנח שלא ילכלך הבגדים:

סעיף כב
וקדש ידיו ורגליו

מקיתון זהב ולא מהכיור כדי לכבדו. ולא קידש אפשיטת בגדי חול. אבל מקדש בסוף עבודת היום כשלבש בגדי חול:

סעיף כג
קרצו

ר"ל הרגו. ונקרא כך. מדלא שחט רק רוב ב' הסימנים, דשחיטת התמיד רק מדרבנן אינה כשירה רק בו [תוס']. ועשו כן כדי שימהר הכוה"ג לקבל הדם דכל עבודת היום אינן כשרות רק בו:

סעיף כד
ומרק אחר שחיטה על ידו

ר"ל גמר אחר השחיטה בשבילו. וי"א דעל ידו ר"ל סמוך לו:

סעיף כה
נכנס להקטיר קטורת של שחר ולהטיב את הנרות

מנקה ב" [לאמפען] הנותרים, דה' נרות כבר הטיבו הכהנים קודם הקטרה. [ולרמב"ם

הטבה היא הדלקה, שמדליק הנרות גם ביום [עי' כ"מ פ"ג מתמידן הי"ב] אמנם ביני ביני כבר הפשיטו ונתחו התמיד והעלו האברים לכבש [כפ"ב מ"ג]:

סעיף כו

ואת היין

להכי פרט כאן הראש, ולא תני גבי' הרגל, רק כאלו עם האברים. דקמ"ל דא"צ להקריבו עם הראש, כסדר שהעלהו לכבש. ולא זכר כאן סולת. דנכלל באיברים מדשייך לתמיד. ולאאמ"ו הגזצוק"ל, סולת נכלל בחביתין, ולא פרט כאן כל א" לבד, מדבל"ז הכל בכוה"ג, משא"כ לעיל [פ"כ מ"ג]:

סעיף כז

קטורת של שחר היתה קריבה בין דם לאברים

לאו דוקא, דהרי הטיב גם ב' נרות בינתיים. רק קמ"ל דלא הי' זריקת הדם והקטרת האברים רצופין:

סעיף כח

או אסטניס

[אסטענעאס] בלשון יון הוא אדם חלש:

סעיף כט

מחמין לו חמין

מים חמין מעיו"כ, או ששית מלובן מעיו"כ:

סעיף ל

ומטילין

ביו"כ:

סעיף לא

כדי שתפיג צנתן

שתסור צנתן של מימי המקוה שטובל בהן מיהו בכוה"ג בריא, לא, דהרי מצרף ומחזק העששית ע"י שמטילו לצונן כשהוא מלובן. דאע"ג דהך צירוף אינו דאו' ז אי משום שאינו כלי, אי משום שאינו מתכוון [ואף על גב דבפסיק רישא אפילו אינו מתכוון כמתכוון דמי. הכא אינו פסיק רישא. ולערוך אפילו הוא פסיק רישא, כשאינו נהנה שרי מדאו']. עכ"פ שבות הוה, ושבות שא"צ לא התירו במקדש. וגם להטיל לשם מים חמין אי אפשר דממ"נ, אם החמין מועטין מחמי מקוה הצוננים, לאיועילו, ואם החמין מרובי' מהצוננ' אסור [כמ"ש בס"ד בכללי הטמנ' צד כ"ג ע"ב]:

סעיף לב
הביאוהו לבית הפרוה

כך נקראת הלשכה כשם בונאה:

סעיף לג
הביאו לו בגדי לבן

מכנסים כתונת מצנפת אבנט:

סעיף לד
בשחר

שלובש בגדי לבן, להכנסת קטורת ודמים לק"ק:

סעיף לה
היה לובש פלוסין

בוץ דק מאד:

סעיף לו
ובין הערבים

שלובש לבנים להוצאת כף ומחתה:

סעיף לז
הנדוין

לובש בגדי בוץ לבנים הבאים [מאינדיען]:

סעיף לח
הכל שלשים מנה

קמ"ל דשרי לפחות משל שחרית ולהוסיף משל ערבית, רק שיהי'. הכל ביחד ל' מנה:

סעיף לט
מוסיף משלו

במתנה גמורה להקדש:

סעיף מ
בא לו אצל פרו

שצריך להביא הפר משלו:

סעיף מא
ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח

בצפון העזרה. דאע"ג דכל צפון העזרה כשר לשחיטה, אפ"ה משום חולשא דכוה"ג, מקרבין השחיטה להיכל, שלא יכביד עליו הולכת הדם:

סעיף מב
ראשו לדרום ופניו למערב

בדין הי' שיהי' אחוריו למזבח, כדי שיהי' ראשו להיכל רק חששו לגנאי המזבח, כשיגלה בית הרעי כשיטיל גללים לכן העמידוהו אחוריו לצפון כאילו בא מצפון ומעקם פניו להיכל:

סעיף מג
והכהן עומד במזרח ופניו למערב וסומך שתי ידיו עליו

מניחן בין ב' קרניו:

סעיף מד
אנא השם

לפי שאמר כאן השם ככתבו, להכי לא הזכירו התנא [כ"כ רתוי"ט, ותמהני מלקמן פ"ד מ"א, לה' חטאת שנמי הזכירו ככתבו, דהרי הוא בכלל היו"ד פעמים שמזכירו ככתבו ביו"כ [כיומא דל"ט ב'], ואפ"ה קאמר התנא לה'. ואפשר דהתם א"צ תנא להזכיר כך, מדכבר כתוב בתורה גורל א' להויה. וצ"ע]:

סעיף מה
חטאתי לפניך אני וביתי

עי' פ"ד סי' י"ז:

סעיף מו
והן עונין אחריו

בהשתחויה, דכששמעו השם ככתבו השתחוו וענו ברוך וכו':

סעיף מז
בא לו למזרח העזרה לצפון המזבח

דמפני שהיה עוד זמן רב קודם שחיטת השעיר וודויו עליו, להכי לא הכניסו השעירים ג"כ כפר בין האולם למזבח, מחשש גללים:

סעיף מח
הסגן מימינו וראש בית אב

של אותו יום. שכל בית אב הי' להם ראש:

סעיף מט
משמאלו

כאן היה צריך ללכת הסגן מימינו, מפני שצריך שיאמר לכוה"ג כשיעלה השם בימינו, הגבה ימינך. ובית אב צריך מה"ט להיות משמאלו, לומר לו כשיעלה השם בשמאלו, הגבה שמאלך. [כרפ"ד]. וי"א משום דהולך עכשיו לכפר על הצבור על ידי השעיר, צריך להיות כמשרע"ה שאהרן וחור תמכו ידיו. ולפעד"נ, משום שבא עכשיו למזרח העזרה בין העם, אינו ראוי שילך יחידי ויפנו לו ב' אלו לפניו המקום [אב"י והאי מימינו ומשמאלו אינו בצדו ממש, אלא לאחוריו קצת כיומא ל"ז א']:

סעיף נ
ושם שני שעירים וקלפי

[לאאז קעסטכען]:

סעיף נא
ובה שני גורלות

[לאאזע]:

סעיף נב
של אשכרוע

[בוקסבוימהאלץ]:

סעיף נג
ועשאן בן גמלא

יהושע בן גמלא כוה"ג:

סעיף נד
בן קטין

כוה"ג היה:

סעיף נה
עשה שנים עשר דד לכיור

כדי שי"ב כהנים שזכו בתמיד כלעיל [פ"ב מ"ו] יקדשו בב"א, דהשוחט א"צ קדוש, מדכשר בזר:

סעיף נו
ואף הוא עשה מוכני

[ראד]:

סעיף נז
לכיור שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה

שע"י המוכני משקעין הכיור בבור, ויהיו מימיו מחוברין ולא יפסלו בלינה:

סעיף נח
מונבז המלך

לרש"י [ב"ב די"א א'] מזרע חשמונאי הי' הוא והילני אמו. ובב"ר [פמ"ו] איתא דמונבז ובזוטוס, בניה של הילני המלכה נתגיירו. וכמו כן איתא ביוסיפון רומי [ספר כ' פ"ב], שהיו מלכי אידיאבני [הוא מחוז בארביעין] ונתגיירו בצנעה, ואחרי מות אזיאטי הוא בזיטוס, מלך מונבז, ומונבז זה קודם שמלך הלך הוא והילני אמו לירושלים ושהו שם כמה שנים. וגם אחרי מלכו, נשארו בניו גרי צדק על אדמת הקודש, [כש"ס נדה י"ז א'], ועי' ספר יוחסין [דקמ"א א'] ועי' מאור עינים [פנ"א ונ"ב]:

סעיף נט
היה עושה כל ידות

[האנדגריף]:

סעיף ס
הכלים

בקתות הסכינים וכדומה, שא"א לעשות הכלים עצמן מזהב:

סעיף סא
הילני אמו עשתה נברשת

מנורה:

סעיף סב
של זהב על פתחו של היכל

ומפני שההיכל גבוה ק' אמה [תוי"ט מדות פ"ד]. ועומד בראש הר הבית, לפיכך כשהחמה עולה, הי' הנברשת שעשוי מזהב מוצהב מבריק ומתנוצץ, והיו יושבי ירושלים יודעין שהגיע זמן ק"ש:

סעיף סג
שפרשת סוטה כתובה עליה

שלא יצטרכו לטלטל ס"ת לכתוב ממנה:

סעיף סד
נקנור נעשו נסים לדלתותיו

שהביא דלתות נחושת קלל [מעססינג בל"א] לביהמ"ק וכשעמד סער בים, הטילו א'. לים וכשרצו להטיל השנייה, הצטער להתייגע לריק. והניח א"ע עליה, ואמר הטילוני עמה. מיד נח הים. כשבאו לנמל, היתה גם האחרת מבצבצת מתחת הספינה שנשארת פרופה שם. ולזכרון הנס, העמידי הדלתות הללו, לשער מזרח שיהיו נגד פתח ההיכל:

סעיף סה
לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים

דמדעשוי כתיבה פרוצה, נוח להשבר, אם לא שיאפוה מחוץ לתנור, ועי"ז לא נאפה יפה ומתעפש. אבל אלו ידעו לאפותו בתנור שלא ישבר:

סעיף סו
של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת

מכירין היו בעשב שנקרא מעלה עשן, שעל ידו ענן הקטורת מתמר ועולה כמקל, ולא יפציע לכאן ולכאן [ותמוה דבש"ס אמרי' דהביאו אומנין מאלכסנדריא, שלא ידעו עשב הנ"ל, והרי אמרי' [יומא נ"ג א'] אם חסר מעלה עשן חייב מיתה. [ועמג"א קל"ב ה']. ונ"ל דהרבה מיני מעלה עשן היו דהיינו עשבים השומרים שלא יבער הקטורת. רק יעלה עשן. אבל המין המובחר שמתמר כמקל, ומתקפל על כותלי הבית [כש"ס]. הי' להם בסוד]:

סעיף סז
הגרוס בן לוי

ממונה על השיר, [כשקלים פ"ה]:

סעיף סח
היה יודע פרק בשיר

הכרעת קול נעימה [ווערגאציאן] ע"י תנועות אצבעותיו על פיו:

סעיף סט
בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב

שקושר ד' קולמסין בד' אצבעותיו וכותב שם הוי'. רצוף דכך מצוה לכתבו [כי"ד רע"ו]:

סעיף ע
ועל אלו נאמר

נ"ל דלהכי לא תני "על האחרונים". דלא למכלל בהדייהו גרמי ואבטינוס, שמצאו תשובה, שלא יעבוד בכך ע"ז, להכי קאמר על אלו ר"ל קמצר ודומיו שלא התנצלו:

פרק ד

סעיף א
טרף בקלפי

ר"ל הכוה"ג חוטף מהר הגורלות מתוך הקלפי, שלא יתכוון להעלות של שם מימינו שזה סי' יפה לו, וי"א טרף בקלפי ר"ל נענע הקלפי, כמו ביצים טרופית:

סעיף ב
והעלה שני גורלות

א' בימין וא' בשמאל:

סעיף ג
ואחד כתוב עליו לעזאזל

כך נקרא כל הר זקוף וקשה כאבן [יומא ס"ז ב']:

סעיף ד
הסגן בימינו

ר"ל שעומד לימינו של כוה"ג. ואע"ג שכבר אשמעינן כן [פ"ג מ"ט], נקט לה תו הכא להודיענו הטעם למה כשהשם עלה בימינו הסגן א"ל הגבה וכו' היינו משום שהסגן עמד באותו צד, ולא משום שבח הכוה"ג מדעלה השם בימינו יחשיבוהו שיאמר לו הסגן שחשוב טפי מהראש בית אב:

סעיף ה
אם של שם עלה בימינו הסגן אומר לו אישי

אדוני:

סעיף ו
נתנו על שני השעירים

הגורל שהעלה בימין הניח על השעיר שעומד מימינו, ואותו שבשמאל הניח על השעיר שבשמאלו:

סעיף ז

ואומר לה' חטאת

ואע"ג דבנדרים [ד"י ע"ב] אמרי' דלא לימא, לה' עולה לה' שלמים, דלמא ממליך אחר שאמר לה', ויהיה מזכיר השם לבטלה [תוס' ישנים הכא]. נ"ל דהתם בנדבה דשייך בהו ממליך משא"כ הכא בחובה. ותו דכבר הניח הגורלות, להכי תו לא חיישי' שמא ממליך:

סעיף ח

ר' ישמעאל אומר

כוה"ג היה:

סעיף ט

והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד

כך אומרי' בהשתחוי', מדהזכיר השם ככתבו [עי' פ"ו סי' יט]:

סעיף י

קשר לשון של זהורית

צמר סרוק [קארמאזין]:

סעיף יא

בראש שעיר המשתלח

בין קרניו:

סעיף יב

והעמידו כנגד בית שלוחו

פני השעיר נגד שער המזרח שדרך שם יוציאוהו:

סעיף יג

ולנשחט

הי' קושר זהורית:

סעיף יד

כנגד בית שחיטתו

ר"ל בצוארו, שלא יתחלפו זה בזה, ולקחו זהורית מדכתיב אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, והי' סימן טוב לישראל שילבין הזהורית שבשעיר המשתלח כשהשליכו מהצוק. והזהורית שבשעיר הנשחט, כששחטוהו תלו הזהורית על פתח ההיכל, וכשהגיע השעיר הנשלח, להמדבר, הי' זה הזהורית שעל הפתח מלבין [ספ"ו]:

סעיף טו
בא לו אצל פרו שנייה

ר"ל פעם ב':

סעיף טז
וסומך שתי ידיו עליו

ז' בין קרניו:

סעיף יז
חטאתי

זו דברי ר"מ, שנאמר והתודה עליו עונות בני ישראל, לכל פשעיהם לכל חטאותם. אבל חכ"א, חטאתי, עויתי פשעתי, דחטא שוגג, ועון מזיד פשע מרד, והרי צריך להתוודות על הקל קל תחלה. ואף דהקרא זכרם להיפך. הכי קאמר קרא ע"י שיתוודה, עונות ופשעים, יתהוו ויתהפכו כולן לחטאים, ר"ל לשגגות:

סעיף יח
כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד

בהשתחויה, מדהזכיר השם ככתבו:

סעיף יט
שחטו

אבל לא קרצו, כלעיל [פ"ג סי' כ"ג]. דעבודת היום מדאו' אין כשר רק בו, ואף דצריך לקבל הדם מהר, לגבי עבודת היום זריז הוא [כיומא ד"ע ע"ב], ובל"ז יזהר לקבל מהר:

סעיף כ
ונתנו למי שהוא ממרס בו

ר"ל להגיס ולמעך בדם שלא יקרש עד אחר שיקטיר הקטורת ויכניס הדם [תרגום או מעוך, דמריס]:

סעיף כא
על הרובד הרביעי שבהיכל

בש"ס קאמר שמהיכל, ור"ל שעומד הממרס, על השורה הד' שבאבני הרצפה מפתח ההיכל ולחוץ:

סעיף כב
כדי שלא יקרוש

נ"ל דהאי שלא יקרש אתרוויי' קאי, דלהכי היה ממרס ולהכי ג"כ דוקא ארובד הד' דהיינו סמוך להיכל בתוך ד' אמות, כדי שלא יקרוש, כשיוליכנו הכה"ג להדם להיכל אפשר שיקרוש בדרך, דכל כמה שאפשר למנוע הקירוש שפיר טפי:

סעיף כג
נטל

הכוה"ג:

סעיף כד
וחותה

ר"ל לקח גחלים בוערות במחתה:

סעיף כה
מן המעוכלות הפנימיות

ר"ל מהגחלים שבאמצע האש שנתאכלו היטב, שלא יהיו כאודים שמעלים עשן. [אב"י וקשה מפני מה לא הזכירה המשנה דין המוזכר בקרא [ויקרא טז יב] ולקח וכו' גחלי אש מעל המזבח לפני ה' מצד שלפני הפתח והיא צד מערבי, וכת"כ, ורמב"ם הלכות יה"כ פ"ד ה"א הזכיר רק שנטל האש מעל המזבח מסמוך למערב ולא הזכיר שנטל מהמעוכלות הפנימיות, ותמה הרכ"מ. ורתוי"ט כתב שהרמב"ם לא גרסו כלל במשנה. ול"מ נ"ל דבאמת לרמב"ם פנימיות דאמרה המשנה היינו הסמוך למערב שהוא צד פנים דק"ק ודו"ק]:

סעיף כו
וירד

מהמזבח:

סעיף כז
והניחה על הרובד הרביעי שבעזרה

ר"ל הניח המחתה על הרצפה אצל הממרס בדם מדצריך לחפון אבל המחתה העמיד לצד חוץ מההיכל, דהיינו לצד העזרה, מדאינו רק מכשיר לקטורת משא"כ הדם דאיהו גופי' מכפר, העמידו לצד פנים סמוך להיכל [כך נ"ל]:

סעיף כח
בכל יום

כשחותה גחלים לקטורת בכל יום:

סעיף כט
היה חותה בשל כסף ומערה בתוך של זהב

ולא חתה בשל זהב שלא להפסיד ממון של ישראל:

סעיף ל
והיום חותה בשל זהב ובה היה מכניס

שלא להטריח הכוה"ג:

סעיף לא
בכל יום חותה בשל ד' קבין ומערה בתוך של שלשת קבין

דג' קבין הי' השיעור להקטרת הקטרת. ולא לקח מיד בשל ג' קבין. מדמתפזרים גחלים בירידתו מהכבש, שהמחתה צריכה להיות גדושה, מפני הכבוד:

סעיף לב
בכל יום היתה כבדה

שהיה דופנה עב:

סעיף לג
והיום קלה

דופנה דק:

סעיף לד
בכל יום היתה ידה

[האנדגריף]:

סעיף לה
קצרה והיום ארוכה

כדי שתהיה זרוע הכוה"ג מסייעתו כשיחפון בפנים [עי' פ"ה מ"א]:

סעיף לו
בכל יום היה זהבה ירוק והיום אדום

שחשוב ביותר מזהב ירוק:

סעיף לז
בכל יום מקריב פרס

קטורת משקל חצי מנה:

סעיף לח
והיום מוסיף מלא חפניו

דמלבד שיעור הנ"ל שמקטיר במזבח הזהב, מקטיר ג"כ מלוא חפניו בק"ק:

סעיף לט
והיום דקה מן הדקה

זו שמכניס לק"ק:

סעיף מ
ויורדין במערבו

דכבש היה בדרום במזבח, והעולה בה פונה לימינו, שהוא למזרח הכבש, דכל פינות שאדם פונה, ראוי שיהיה לימין, ומה"ט כשיורדים, יורדים במערב הכבש, שהוא לימין היורד:

סעיף מא
והיום כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע

משום כבודו, שהולך במקום הנאות להלוך:

סעיף מב
והיום מן הקתון

[קריגכען]:

סעיף מג
של זהב

משום כבודו לא יקדשי מהכלי שהשאר הכהנים מקדשין ממנו:

סעיף מד
בכל יום היו שם ארבע מערכות

בד' מקומות על מזבח החיצון, היו עצים ואש סדורות. א' מערכה גדולה להקרבת איברי התמיד, הב' לגחלים לקטורת והג' לקיום האש, הד' לאברי תמיד של בין הערביים שמאתמול שלאנתעכלו עדיין:

סעיף מה
והיום חמש

דמוסיף א' לגחלים לקטורת שבק"ק:

סעיף מו
רבי יוסי אומר בכל יום שלש

דס"ל דאברים שנתותרו מתמיד של בין הערביים, נשרפין במערכה גדולה:

סעיף מז
רבי יהודה אומר בכל יום שתים

דס"ל דא"צ אחד מיוחד לקיום האש:

פרק ה

סעיף א
הוציאו לו

ר"ל הביאו לו לכה"ג מלשכת הכלים את וכו':

סעיף ב
את הכף

[לעפפעל] זהב:

סעיף ג
ואת המחתה

מלאה קטורת:

סעיף ד
וחפן

מהקטורת:

סעיף ה
מלא חפניו

מלוא פיסת ב' ידיו:

סעיף ו
וכך היתה מדתה

הכף היה כמדת חפניו ממש, דבפנים מחזיר הקטורת מהכף לחפניו ומקטיר:

סעיף ז
נטל את המחתה

של גחלים:

סעיף ח
ואת הכף בשמאלו

אף שקטורת שבכף חשיב טפי ממחתה לוקח המחתה בימינו, דמרובה וכבדה טפי, ואפילו ר' ישמעאל כוה"ג, שחפינתו טפי משיעור הגחלים. אפ"ה צריך מחתה בימין, מדהיא חמה [ובהא מתורץ רש"י דמ"ו א' ד"ה אפילו, דהוא לכאורה דלא כש"ס יע"ש], ואף דהולכה בשמאל פסולה, זהו בדם אבל בקטורת אינו רק מדרבנן ובלא אפשר לא גזרו:

סעיף ט
וביניהן אמה

שבבית ראשון היה בין היכל לק"ק כותל גבוה ל' אמה, כגובה ההיכל ועובי הכותל אמה, ובבית שני עשו ע"פ הנביא גובה ההיכל עד תקרת ההיכל שהיא רצפת העלייה, מ' אמה ומדאי אפשר לעמוד כותל דק כזה בגובה מ', היו צריכין לעשות פרוכת בין ההיכל לק"ק, כמו במשכן ונסתפקו אם קדושת הכותל כלפנים, וא"כ ראוי לתלות הפרוכת לחוץ מאותה אמה, או דקדושתה כלחוץ, וראוי לתלות הפרוכת לפנים מהאמה, לכן עשו ב' פרוכת, א' לפנים מעובי האמה, וא' לחוץ מהאמה:

סעיף י
ר' יוסי אומר לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד

ס"ל דעובי אותה אמה כלפנים:

סעיף יא
החיצונה היתה פרופה

[אנגעהאקט]:

סעיף יב
מן הדרום

ת"ק קאמר לה, ור"ל שהפרוכת שהיה על כל פני המערב, מכותל צפון עד דרום, כנפה התחתון שבדרום נאחזת בקרס זהב לאחוריו ונכפל לצד חוץ, שיהיה עומד פתוח שם:

סעיף יג
והפנימית מן הצפון
ולא פרפו גם הפנימי לצד דרום שלא יזונו הכהנים שבהיכל עיניהן מק"ק:

סעיף יד
מהלך ביניהן
נכנס בפריפת הדרום ומהלך בין הפרוכת:

סעיף טו
עד שמגיע לצפון
ר"ל עד פריפת הצפון:

סעיף טז
מהלך לשמאלו עם הפרוכת
וימינו לצד הארון:

סעיף יז
עד שהוא מגיע לארון
ר"ל מקום ארון, דבבית שני מיירי, ושם לא היה ארון:

סעיף יח
נותן את המחתה בין שני הבדים
כבין הבדים:

סעיף יט
ונתמלא כל הבית כולו עשן
ר"ל המתין בק"ק עד שנתמלא הבית עשן:

סעיף כ
יצא ובא לו בדרך בית כניסתו
ר"ל הולך לאחוריו ופניו לארון:

סעיף כא
ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון
ר"ל בק"ק מקום הרוחניות אינו מהראוי שישהה להתפלל על גופניות, רק בהיכל התפלל בקצרה, על שיויי מזג השנה, שהוא סבה לבריאות. ואח"כ שיתקיים מלכותם ושררותם של ישראל, ואח"כ על פרנסתם והצלחתם. ואח"כ על המטר שלא יחסר:

סעיף כב
שלא להבעית את ישראל

שיחשבו שמת' דבלא היה הכוה"ג ראוי, או אם הקטיר כצדוקי' [פ"א וז'] היה נדחף מק"ק מת:

סעיף כג
משניטל הארון

דנבוכדנצר נטלו. וי"א דיאשיה גנזו כשהתנבאו לו שיחריב הבית:

סעיף כד
אבן היתה שם

באמצע ק"ק:

סעיף כה
מימות נביאים ראשונים

דוד ושמואל [כסוטה מ"ח ב']. [ונ"ל דר"ל בימיהם נתגלה האבן ולא שהנביאים הניחוהו דהרי בסיפא אמרינן שנקרא שתיה, ואמרי' בש"ס משום שמשם נברא העולם, ודוחק לומר דר"ל שממקומו נברא העולם]:

סעיף כו
ושתיה היתה נקראת

שממנו הושתת ונתיסד העולם:

סעיף כז
גבוהה מן הארץ שלש אצבעות ועליה היה נותן

המחתה:

סעיף כח
נכנס למקום שנכנס

בק"ק:

סעיף כט
ועמד במקום שעמד

בין הבדים:

סעיף ל
ולא למטה

ר"ל לא שיזה א' למעלה בחוד הכפורת וז' למטה על עוביה, רק על הארץ נופלים כולן ולא נגעו בכפורת:

סעיף לא
אלא כמצליף

ר"ל כמכה בשבט, שכשמרים ידו מתחלה גב ידו למטה, ואח"כ למעלה. ה"נ בהזאה שלמעלה גב ידו למטה, ובז' שלמטה גב ידו למעלה:

סעיף לב
אחת ואחת

דצריך למנות הא' שלמעלה עם כל א' מז' שלמטה, שלא יטעה לצרפם עם ז' שלמטה. ואי"ל נתקן שימנה ח'. יש לומר מצוה להפסיק במניינו בין מניין א' שלמעלה, למניין ז' שלמטה:

סעיף לג
יצא והניחו על כן

[געשטעלל]:

סעיף לד
הביאו לו את השעיר

לבין אולם ולמזבח:

סעיף לה
והניח דם השעיר

רצונו לומר לרבי יהודה שלא היה רק כן א', נטל וכו' אבל לת"ק א"צ ואפשר דלת"ק אינו רשאי לעשות כן, דאם כן היה צריך ליטל דם הפר בשמאל, ואת"ל יחזיר תחלה דם השעיר לשמאל, למה נטריח היום להכה"ג חנם. וגם יש לחוש שע"י הטלטול מיד ליד ישתפך. ואין לדמות זה למקבל המלא ומחזיר הריקן [פסחים פ"ה מ"ו] התם דמדמושיטין לו צריך לקבלו דאין מעבירין על המצות, [ועי' רמג"א קמ"ז סקי"א]:

סעיף לו
שכנגד הארון מבחוץ

כנגד בין הבדים:

סעיף לז

ונתן את המלא בריקן

מערה מזרק המלא לתוך הריקן, שיתערבו הדמים יפה:

סעיף לח

התחיל מחטא ויורד

חטוי לישנא דטהרה הואז דע"י מתנת הדם מטהר המזבח. וזהו דקאמר מחטא ויורד, ר"ל כל מתנה שנותן על קרנות המזבח, היה מושך אצבעו בקרן מלמעלה למטה, דת"ק ס"ל דברגל הוא מקיף, מקרן לקרן [כרש"י], ואי היה מושך באצבעו מלמטה למעלה, היה מלכלך בית יד חלוקו, מדכל א' מהקרנות לפניו הוא מדמסבבו בהלוכו:

סעיף לט

מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון משם היה גומר על מזבח הפנימי

ר"ל המזה דם חטאת חצוני על ד' קרנות מזבח חיצון, מתחיל בקרן דרומית מזרחית, ודם חטאת פנימי זה שנותן על ד' קרנות מזבח הפנימי, שם היה גומר בקרן הנ"ל:

סעיף מ

ר' אליעזר אומר במקומו היה עומד ומחטא

שהולך לקרן צפונית מזרחית, ומשם נותן המתנות לכל הקרנות:

סעיף מא

חוץ מזו שהיתה לפניו שעליה היה נותן מלמעלה למטה

שלא יזוב הדם לבית יד כתנתו:

סעיף מב

הזה על טהרו של מזבח

גלויו של מזבח, שחותה האפר שעל המזבח אילך ואילך, ומזה על גלויו:

סעיף מג

שבע פעמים ושירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון

(עי' פסחים פ"ה סי' מ"ח) :

סעיף מד

ושל מזבח החיצון

ר"ל שירי דם חטאת חצוניות:

סעיף מה
אלו ואלו

שירי חצונית ופנימית:

סעיף מו
מתערבין באמה

הוא נחל שבעזרה. והדם שותת מהיסוד להרצפה ומשם להנחל:

סעיף מז
ויוצאין לנחל קדרון

עמק שאצל מי קדרון:

סעיף מח
ונמכרין לגננין

[גערטנער]:

סעיף מט
לזבל ומועלין בהן

מדרבנן אסורים בהנאה בלא דמים דמדאורייתא מדנעשה מצותן אינן במעילה:

סעיף נ
כל מעשה יום הכפורים האמור על הסדר

כל העבודות שבבגדי לבן בק"ק ובהיכל:

סעיף נא
יחזור ויזה מדם השעיר לאחר דם הפר ואם עד שלא גמר את המתנות שבפנים

בק"ק:

סעיף נב
נשפך הדם

שהזה ממנו קצת הזאות:

סעיף נג
יביא דם אחר ויחזור ויזה בתחלה בפנים

וצריך ג"כ לחזור ולחפון ולהקטיר קטורת, דקטורת שחפן קודם שחיטת הפר, פסול:

סעיף נד
וכן בהיכל

בנשפך באמצע הזאות שבפרוכת, ישחט פר אחר ויחזור ויזה בפרוכת מה שהזה כבר:

פרק ו

סעיף א
במראה

[פארבע]:

סעיף ב
ובקומה

בגובה שלהן:

סעיף ג
ובדמים

דמי מקחם:

סעיף ד
לקח אחד היום ואחד למחר

ר"ל אפי' אחר זמן רב משקנה הראשון:

סעיף ה
אם עד שלא הגריל מת יקח זוג לשני

ר"ל יקח אחד לזווגו לשני:

סעיף ו
ויאמר אם של שם מת

ר"ל אם של שם מת, יאמר זה וכו':

סעיף ז
ואם של עזאזל מת

יאמר זה וכו':

סעיף ח
זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו

ואע"ג דשלוח לא מעכב עכ"פ צריך לעמוד חי, עד שיזרוק דם של חבירו:

סעיף ט
והשני

ר"ל שני שבזוג שני ירעה. אבל שני שבזוג ראשון לא, דאין בע"ח נדחין:

סעיף י
ירעה עד שיסתאב

שיפול בו מום:

סעיף יא
וימכר ויפלו דמיו לנדבה

קונין ממנו בהמות לעולות להקריבן כשהמזבח פנוי:

סעיף יב
שאין חטאת צבור מתה

אבל חטאת יחיד שכיפרו בעליה באחרת נועל דלת בפניה שתמות ברעב:

סעיף יג
ר' יהודה אומר תמות

ר"ל שני שבזוג ראשון. וה"ה כל חטאת צבור שכיפרו צבור באחרת, תמות הראשונה כביחיד:

סעיף יד
ועוד אמר רבי יהודה נשפך הדם

וה"ה במת של שם:

סעיף טו
ימות המשתלח

דס"ל בע"ח נדחין:

סעיף טז
בא לו אצל שעיר המשתלח

ר"ל אחר מתן דם פר ושעיר' בא הכה"ג אצל השעיר שהעמיד נגד שער מזרח הלך הכה"ג השתא לשם:

סעיף יז
וסומך שתי ידיו עליו

בין קרניו:

סעיף יח
אנא בשם

ר"ל בעבור שם קדשך הויה:

סעיף יט

והכהנים והעם העומדים בעזרה

נ"ל דלעיל קאמר והן עונין וכו', ר"ל הכהנים שסביבו. אבל הכא נקט הכהנים והעם' דכולן השתחוו וענו, מדהתוודה בעד כולם, דגם כהנים מתכפרין בשעיר בשאר עבירות כספ"ק דשבועות. ומה"ט היה נ"ל דלא השתחוו בכל פעם כששמעו השם ביו"כ, כלעיל פ"ג משנה ח', ופ"ד מ"א ומ"ב, דלא נזכר שם שהשתחוו, כמו שלא השתחוו כל השנה כששמעו השם ככתבו מפי הכהנים, ורק כששמעו השם בוידוי הכללי נפלו הכל על פניהם. אבל הרמב"ם [בפ"ב מיו"כ] כתב שהשתחוו בכל פעם ביו"כ. א"כ ע"כ צ"ל דתנא נטר לה מלפרש שכולן השתחוו, עד הכא. מדהוא כאן סוף ההזכרות שבעבודת היום. דבח' ברכות שמברך כוה"ג היום לא השתחוו' אף שג"כ הזכיר השמות ככתבן ועי' בחומר בקודש פ"ו אות י"ג שהוכחתי בס"ד שגם במקדש לא הזכירו השם ככתבו רק בנ"כ וביו"כ בווידוי כה"ג ובקריאה לשם חטאת, ועי' מ"ש בפירושינו בס"ד סוף מ"א מפרק כל ישראל:

סעיף כ

כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא

שיצא מעצמו, דשכינה מדברת מתוך גרונו היום:

סעיף כא

אמר רבי יוסי מעשה והוליכו ערסלא

שם איש:

סעיף כב

וכבש עשו לו

כעין גשר גבוה יותר מקומת איש עשו לו בעזרה מעיו"כ שילך עליו, ולא יכלו ההמון ליגע בו:

סעיף כג

מפני הבבליים

בש"ס קאמר דאלכסנדריים היו ואעפ"כ כינה אותן בבליים על שהתנהגו א"ע כבבליים בני בלי דרך ארץ:

סעיף כד

שהיו מתלשים בשערו ואומרים לו טול וצא טול וצא

שימהר לבוא למדבר, ויראו שיתלבן הלשון זהורית שבפתח ההיכל, כסוף פרקן:

סעיף כה
מיקירי ירושלם

חשובי העיר:

סעיף כו
היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה

סוכות עשו לו בדרך ובני אדם שם ללוותו מסוכה לסוכה:

סעיף כז
עשר סוכות מירושלם ועד צוק

הוא ההר הזקוף שמשם דחף השעיר:

סעיף כח
שבעה ומחצה לכל מיל

נמצא תשעים ריס. שנים עשר מיל והן כ"ד אלפים אמה, שהוא ב' פרסאות אשכנזיות, ולווהו מיל שמכל סוכה לסוכה, ולא זכיתי לידע מה קמ"ל תנא כמה ריס היה מן ירושלים עד צוק וכמה ריס יש בכל מיל, ואפשר משום דמדת ריס היה ידוע טפי לכל אדם ממדת מיל:

סעיף כט
על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים

דבנחלש מותר לאכול. מיהו מעולם לא נצרך לכך:

סעיף ל
ומלוין אותו מסוכה לסוכה

שהיה רק מיל:

סעיף לא
חוץ מאחרונה שבהן

שהיה ב' מיל מהצוק. ולא עשו י"א סוכות, דא"כ לא נקרא ארץ גזירה, מדהיה יכול כל אדם לילך לשם ביו"כ:

סעיף לב
חולק לשון של זהורית

שבין קרניו:

סעיף לג
חציו קשר בסלע

כדי שיראה כשילבין בשעת דחיפה, דאם יהיה הזהורית רק בקרניו, לא יוכל להציץ היטב. אבל אותו לשון של זהורית שקשור על פתח ההיכל כבר הלבין מקודם כשהגיע למדבר שהיה רחוק מירושלים ג' מיל, וכסוף פרקן:

סעיף לד
וחציו קשר בין שתי קרניו

דאם יקשרו כולו בסלע, שמא יקדים וילבין, ומכח שישמח ישכח מלדחוף השעיר וע"י שיהיה השעיר קשור בו, יזכור:

סעיף לה
בא וישב לו תחת סוכה אחרונה עד שתחשך

ואע"ג שהוא חוץ לתחום, מותר משום סכנת המדבר:

סעיף לו
ומאימתי מטמא בגדים

בגדים וכלים שנוגע בהן אבל אינו מטמא אדם וכ"ח:

סעיף לז
בא לו

אחר שמסר הכה"ג השעיר לשלחו בא לו אצל וכו':

סעיף לח
אצל פר ושעיר הנשרפין

הן שנזרק דמן בק"ק וגופן תלוי בעמודים שבבית מטבחים:

סעיף לט
נתנן במגיס

קערה קדושה:

סעיף מ
והקטירן על גבי המזבח

תני. להקטירן, דאינו מקטירן, עד שיקריב המוספין:

סעיף מא
קלען במקלעות
בעורותם ובשרן ופרשן, דד' בני אדם נושאין ב' מוטות, ב' לפנים וב' לאחור. והפר ושעיר מורכבין זע"ז מונחין עליהן קלועין ומשולבים זע"ז:

סעיף מב
והוציאן לבית השריפה
חוץ לירושלים:

סעיף מג
ומאימתי מטמאין בגדים
המתעסקין בשריפתן:

סעיף מד
הגיע שעיר למדבר
שאסור להתחיל בעבודה אחרת עד שיגיע שעיר למדבר:

סעיף מה
דרכיות
כמין [טעלעסקאפען], שהן בניין גבוה שהשומר מציץ מעליו למרחוק. ונקראין דורכיות משום שהבניין ההוא עשוי מדריגות מדריגות שדורכין עליהן כשעולין לשם:

סעיף מו
היו עושין ומניפין בסודרין
דגלים, דכשהשעיר בא למדבר, שומר שאצלו מניף בדגלו, וחבירו מרחוק מניף לחבירו האחר וכן כולם עד ירושלים:

סעיף מז
מירושלים ועד בית חדודו
הוא ראש המדבר:

סעיף מח
הולכין מיל
שלווהו מיל עד סוכה ראשונה:

סעיף מט
אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו

ולת"ק עשו תקנה, דאין סומכין על הנס, דשמא לא ילבין, כמ' שנה קודם חורבן הבית [כיומא דל"ט ב']:

פרק ז

סעיף א
בא לו כהן גדול

לעזרת נשים:

סעיף ב
לקרות

פרשת היום:

סעיף ג
אם רצה לקרות בבגדי בוץ

בגדי לבן שעבד בהן:

סעיף ד
קורא

קמ"ל אף דרשאי לקרות באצטלי' הנ"ל אפ"ה רשאי גם לקרות בבגדי קודש ולא הוה כמועל בהן [כיומא ס"ח ב']:

סעיף ה
ואם לא קורא באצטלית לבן

חלוק לבן:

סעיף ו
משלו חזן הכנסת

המשגיח לשמש הצבור בביה"כ שבהר הבית:

סעיף ז
נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת

הוא ראש הצבור שם, לצוות מי יעבר לפני תיבה, בביה"כ שבהר הבית לפני שער המזרח [ועי' מ"ש תענית פ"ב סי' נ"ו] והוא מצוה מי פורס שמע, מי יפטיר וכדומה:

סעיף ח
וראש הכנסת נותנו לסגן

הוא הממונה תחת כה"ג, שאם ימצא פסול בכה"ג ישמש סגן תחתיו, ונותנין זל"ז הס"ת, משום יקרא דכה"ג להראות ששררות רבות תחתיו:

סעיף ט
וכהן גדול עומד

מכלל שהיה יושב, דבעזרת נשים מותר לישב משא"כ בעזרה אין ישיבה רק למלכי בית דוד:

סעיף י
ומקבל וקורא עומד וקורא אחרי מות

עד סוף פרשת יו"כ:

סעיף יא
ואך בעשור

שבפרשת אמור:

סעיף יב
וגולל ספר תורה

ר"ל סוגרו:

סעיף יג
ומניחו בחיקו

היינו תחת זרועו והוא עומד:

סעיף יד
ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן

שלא יחשבו שחסר פרשה בס"ת, כשיראו שיקרא פרשה שלישית בעל פה:

סעיף טו
ובעשור שבחומש הפקודים

ר"ל שבספר במדבר:

סעיף טז
קורא על פה

דדוקא אחרי מות ואך בעשור שסמוכין הם, גולל בצבור, אבל בעשור שבחומש הפקודים, אין זה כבוד הציבור שימתינו עד שיגלל לשם. וס"ת אחר א"א להביא, דחד

גברא בתרי ספרא איכא פגמא לס"ת ראשונה, ורק בהפסיק אחר ביניהם שרי [מג"א ססקמ"ד] ומכאן ראיה לתוס' ב"ק שהביא המג"א [סי' מ"ט] דבא"א באופן אחר מותר לקרות בע"פ דברים שבכתב]:

סעיף יז

ומברך עליה שמנה ברכות

ואלו הן, על וכו':

סעיף יח

על התורה

א' לאחריה מלבד א' לפניה, כמו שמברכין בביה"כ. הרי א' ואע"ג דהיו ב' ברכות חשיב להו כחד, דלא חשיב תנא רק מה שמברך כה"ג יותר מאחר הקורא אחר קריאתו בתורה, דאחר שהיה קורא בזמן המשנה מברך לאחריה רק ברכה א', דהפותח מברך לפניה והחותם מברך לאחריה [כמגילה כ"א ב']:

סעיף יט

ועל ההודאה

רצה, ומודים עד הטוב שמך, הרי ג':

סעיף כ

ועל מחילת העון

סלח לנו אבינו וכו', וחותם מלך מוחל וסולח וכו', הרי ד':

סעיף כא

ועל המקדש בפני עצמו

שיתקיים המקדש. וחותם בא"י שוכן בציון, הרי ה':

סעיף כב

ועל ישראל בפני עצמן

שיצליח הקב"ה לכללות האומה ותתנשא מלכותם, וחותם בא"י הבוחר בישראל, הרי ו':

סעיף כג

ברמב"ם [פ"ג מיו"כ] ל"ג לה, וכן בש"ס:

סעיף כד

שתתקבל עבודתם ויתברכו וחותם בא"י מקדש הכהנים. הרי ז':

סעיף כה
ר"ל שיושיע הקב"ה לכל יחיד מצרותיו, וחותם בא"י שומע תפלה, הרי ח':

סעיף כו
לפי הך גי' דגרס ועל הכהנים ועל ישראל ועל שאר התפלה גרסינן נמי ועל ירושלים. ועל ישראל ושאר תפלה, לחדא חשיב להו [ונ"ל דכל הברכות שנזכרו במשנתינו שנוסחתן מורגלת וידוע לכל, א"צ תנא לומר אצל מלות "בפני עצמן" רק בשאין ידוע נוסחתן, מפרש תנא וקאמר בפני עצמן, שלא נטעה למכלל תרי בחד, כדכללינן לחד גרס' ועל ישראל ועל שאר התפלה]:

סעיף כז
ולא מפני שאינו רשאי

דסד"א דאסור לעזוב ראיית עבודה א' לילך לראות אחרת, דאין מעבירין על מצות ברוב עם הדרת מלך, קמ"ל דמדלא עסיק במצוה רק בראייה ולא במעשה שרי:

סעיף כח
אם בבגדי בוץ קורא קדש ידיו ורגליו

דאם היה קורא באיצטלית שלו, כבר קידש כשפשט הבוץ ולא היה צריך עתה רק טבילה וקידוש בי:

סעיף כט
הביאו לו בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו ויצא

נ"ל דמשום דהכיור היה עומד בין האולם למזבח ושם היה מקדש ידיו ורגליו, שייך גביה לומר השתא, שיצא השתא לצפונו של מזבח שהוא רחוק טפי מההיכל ואע"ג דכה"ג קידש היום בקיתון זהב [כלעיל פ"ד מ"ה] ואפילו הכי מסתמא הי' מקדש במקום הכיור כמו שאמרה תורה ונתת הכיור בין אה"מ ובין המזבח:

סעיף ל
ועשה את אילו ואת איל העם

בהא כ"ע מודו דכשיצא וגמר עבודת היום בטבילה ב' הדר עביד בטבילה שלישית זו אילו ואיל העם ומקריב אז ג"כ אימורי פר ושעיר הנשרפין [דשייר להו במתני']. ורק במוספין פליגי ר"א ור"ע כלקמן:

סעיף לא
דברי רבי אליעזר

מתני' לאו מתקנתא היא, דבאמת ס"ל לר"א, דכל המוספין דהיינו כבשים ופר העולה ושעיר החטאת כולן קרבין בטבילה חמישית קודם תמיד שבין הערבים:

סעיף לב
ופר העולה

ר"ל הז' כבשי מוסף ופר העולה של מוסף קרבין בטבילה ראשונה, אחר תמיד השחר, אבל ושעיר וכו':

סעיף לג
ושעיר הנעשה בחוץ

הוא שעיר החטאת של מוסף שזורק את דמו על מזבח החיצון, אבל שעיר החטאת של ב' השעירים שהוגרל עליהן וזורק דמו לפנים נקרא מה"ט פנימי:

סעיף לד
היו קרבין עם תמיד של בין הערבים

לאו דוקא שיקריב שעיר המוסף בטבילה ה' עם תמיד הערבים ממש, רק ר"ל לאפוקי שיקריבו כשאר המוספים אחר תמיד השחר מיד, אלא יקריבום אחר עבודת היום, דהיינו סמוך לתמיד הערבים, דר"ע ס"ל שמקריב השעיר בטבילה ג' קודם אילו ואיל העם נמצא סדר העבודה כך הוא: לר"א בטבילה ראשונה מקריב תמיד השחר בבגדי זהב. ובטבילה שנייה עבודת היום בבגדי לבן ובטבילה ג' אילו ואיל העם ואימורי פר ושעיר הנשרפין בבגדי זהב. ובטבילה ד' הוצאת כף ומחתה בבגדי לבן, ובטבילה ה' כל המוספין ותמיד הערביים קטורת ונרות הכל בבגדי זהב. ולר"ע בטבילה א' תמיד השחר וז' כבשי מוסף ופר העולה של מוסף. ובטבילה ב' עבודת היום, ובטבילה ג' שעיר חטאת המוסף ואילו ואיל העם ואימורי פר ושעיר הנשרפין. ובטבילה ד' הוצאת כף ומחתה, ובטבילה ה' תמיד הערביים וקטורת והטבת נרות [כך פי' רש"י אמנם לתוס' גם באימורי הנשרפין פליגי דלר"א מקריב להו בטבילה ג' אחר אילו ואיל העם, ולר"ע מקריב להו בטבילה ה' קודם תמיד הערביים, ולרמב"ם שכיר המוסף ואילים ואימורי הנשרפין ותמיד הערביים, הכל קרבין בטכילה ג', ואח"כ טבילה ד' להוצאת כף ומחתה. ובטבילה ה' א"צ רק לקטורת והטבת נרות]:

סעיף לה
ונכנס להקטיר קטורת של בין הערבים

אחר שמקריב התמיד בחוץ [ולרמב"ם שהבאנו לעיל מתני' כמשמעה דלהכי לא תני הכא תמיד הערביים מדכבר תנא ליה סוף משנה ג']:

סעיף לו
ולהטיב את הנרות

ר"ל להדליקן:

סעיף לז
ויום טוב

ר"ל משתה ויו"ט:

סעיף לח
בכתונת

וכו' עד סי' מה) עי' פירושן בקופת הרוכלין בבגדי קודש:

סעיף לט
ומכנסים

וכו' עד סי' מה) עי' פירושן בקופת הרוכלין בבגדי קודש:

סעיף מ
ומצנפת

וכו' עד סי' מה) עי' פירושן בקופת הרוכלין בבגדי קודש:

סעיף מא
ואבנט

וכו' עד סי' מה) עי' פירושן בקופת הרוכלין בבגדי קודש:

סעיף מב
חשן

וכו' עד סי' מה) עי' פירושן בקופת הרוכלין בבגדי קודש:

סעיף מג
ואפוד

וכו' עד סי' מה) עי' פירושן בקופת הרוכלין בבגדי קודש:

סעיף מד
ומעיל

וכו' עד סי' מה) עי' פירושן בקופת הרוכלין בבגדי קודש:

סעיף מה
וציץ

וכו' עד סי' מה) עי' פירושן בקופת הרוכלין בבגדי קודש:

סעיף מו
באלו נשאלין באורים ותומים

דכהן המשוח למלחמה לומר לעם אל ירך לבבכם וגו' הוא הנשאל ג"כ באורים ותומים [אב"י וכתב הרמב"ם בפי' המשנה והכהן הנשאל היה נביא שמדבר ברוה"ק ושכינה שורה עליו] דהיינו שלובש ח' בגדי כהונה ככה"ג, אשר בין כפלי החושן מונחים האורים ותומים [עי' בקופת הרוכלין]. ואחר שלבשן, עומד ופניו כלפי ארון, והשואל אותו, פניו לאחורי הכהן [אב"י כ"כ הרמב"ם בפי' המשנה ובחבורו הלכות כלי המקדש פ"י הלי"א, ולרש"י וכפי פשטות מהגמ' השואל פניו כלפי הכהן], ושואל לכהן בלחש, "האעשה דבר זה או לא". והכהן מביט באבני החושן שעל לבו, ורואה שם אותיות בולטות ונוצצות, וברוח הקודש שלובשתו צופה ומצרף את האותיות כפי הראוי לתשובת השאלה ששאלוהו, ומשיב להשואל:

סעיף מז
ולבית דין

ר"ל או לסנהדרין:

סעיף מח
ולמי שהצבור צריך בו

ר"ל או לאדם שהצבור צריך לו, שהוא שר צבא ישראל כיואב בן צרויה [כך נ"ל כוונות הש"ס בסוף פרקן, במה דקאמר הש"ס למי שהצבור צריך לו, דהיינו משוח מלחמה. [אב"י וכתבתי בגי' ש"ס שלי שלהכי אמרה הגמ' בדיוק, זה משוח מלחמה דהכהן הנשאל נקרא כהן המשיח]. דאם משוח מלחמה ממש, הרי הוא הכהן הנשאל, כמ"ש שם דע"ג א']:

פרק ח

סעיף א
וברחיצה

בין בחמין בין בצונן, אפי' רק מקצת גופו. ודוקא רחיצת תענוג. אבל להעביר הזוהמא, כרחיצת שחרית עד סוף קשרי אצבעותיו, או ברוחץ מקום המלוכלך בבשרו, שרי [א"ח תרי"ג]:

סעיף ב
ובסיכה

אפילו בסך רק להעביר הזוהמא, ורק מקצת גופו אסור. מיהו מותר לסוך שחין או מכה [תרי"ד]:

סעיף ג
ובנעילת הסנדל

דוקא של עור. אבל של גמי, קש, או בגד, שרי. מיהו בהולך במי גשמים או ברפש, מותר אף בשל עור [שם]:

סעיף ד
ובתשמיש המטה

ואסור ליגע באשתו אפילו ביום, כאילו היא נדה [תרט"ו]:

סעיף ה
והמלך

משום כבודו:

סעיף ו
והכלה

כל ל' יום אחר נשואין מותרת לרחוץ כדי לחבבה על בעלה:

סעיף ז
והחיה

כל שלשים יום אחר לידה. וה"ה כל חולה אפילו שאינו מסוכן מותר. והקילו באלו משום דרק אכילה ושתייה הן מדאורייתא, ובהנך לא גזרו [הרא"ש]. ולר"ן כולן אסורים מדאורייתא, רק דהנך דאינן מפורשים בתורה, מסרן הכתוב לחכמים להקל בהן בעת

הצורך. [כדאשכחן דכוותיה במלאכת חוה"מ בחגיגה די"ח א'] רק כרת לכ"ע ליכא רק באכילה ושתייה:

סעיף ח
וחכמים אוסרין

וקיי"ל כר"א [תרי"ג ותרי"ד]:

סעיף ט
כמוה וכגרעינתה

והוא מעט פחות מכביצה, ואם אכלו תוך זמן שיכול לאכול פרס דהיינו בכדי זמן אכילת ד' ביצים לרש"י, וג' לרמב"ם, מצטרף [תרי"ב]:

סעיף י
והשותה מלא לוגמיו

היינו מלא לחי א' של כל אדם לפי גדלו או קטנו ובבינוני שיעור שתייה ביו"כ הוא מעט פחות מרביעית, ואם שתה את שיעור השתייה תוך כדי שתיית רביעית [וי"א תוך שיעור אכילת פרס] מצטרף. ואין לתמוה למה באכילה קיל יו"כ משאר איסורים ובשתייה חמיר מהם, שאני יו"כ דביתובי דעתיה תליא, ועי' ש"ס [ד"ה ע"ב]:

סעיף יא
חייב

כרת. מיהו אפי' חצי שיעור אסור מדאורייתא, רק כרת או מלקות ליכא רק על כשיעור. וכן בכל אסורין:

סעיף יב
אכל ושתה בהעלם אחת

שלא ידע שהוא יו"כ, או שלא ידע שיו"כ אסור באכילה ושתייה:

סעיף יג
אינו חייב אלא חטאת אחת

דמחד קרא נפקי':

סעיף יד
אכל ועשה מלאכה

אפילו בהעלם א':

סעיף טו
חייב שני חטאות

דמב' קראי נפקי:

סעיף טז
ושתה ציר

היינו מים היוצאין מדגים מלוחים:

סעיף יז
או מורייס

היינו שומן היוצא מדגים מלוחים [ע"ז כ"ט ב']. וקמ"ל הנך אע"ג דחזי לטיבול, עכ"פ מדלא חזו לאכילה ממש פטור. [ובתשובת הלכות קטנות מסתפק בשותה מים ביו"כ אם חייב, מדלא זייני ולית בהו אבידת הנפש. ולפעד"נ מדלא אשכח תנא למנקט פטורא רק בהנך שאינן ראויין לשתייה, ש"מ דכל שראויין לשתייה אף דלא זיין טובא חייב עלה]:

סעיף יח
פטור

ולהכי עכ"פ בשאר תעניות שהן מדרבנן, בעת הצורך מותר ליקח [מעדיצין] מרים או באושים. אבל ביו"כ דוקא במכה שהוא מן השניים ולפנים, דמותר בי' מלאכת שבת מחשש סכנה, מותר ביו"כ, אבל באין סכנה אסור [תשובת הלכות קטנות צ"ז, ותשובת שאגת אריה ע"ה]:

סעיף יט
אין מענין אותן ביום הכפורים

דפטורים מכל ענוי. מיהו לנעול אסורים. ונוהגין לאסרן גם ברחיצה וסיכה [מג"א תרט"ז סק"א]:

סעיף כ
אבל מחנכין אותם

ר"ל מאחרין זמן אכילתו שעה או ב' טפי מהרגלו, הכל לפי כחו:

סעיף כא
ולפני שנתים

ר"ל אם הילד חלש סגי במחנכו שנה א' קודם פרק זמן עונשו. ואם הוא חזק יחנכו ב' שנים קודם זמן עונשו. וזמן עונש הזכר הוא כשיהיה בן י"ג שנה ויום א'. ונקבה כשתהיה בת י"ב שנה ויום א':

סעיף כב
בשביל שיהיו רגילין במצות

והאידנא דכל הילדים לומדים וחלשים עי"ז, א"צ לחנכם שנה מקודם, ודי בזכר י"ג שנה ויום א', ונקבה בי"ב שנה ויום א', ואז חייבים להתענות ולהשלים ואפילו כשאין להם סימן השערות, דשמא נשרו. מיהו פחות מבן ט' שנה, אפי' רוצה להתחנך לשעות מוחין בידו [שם]:

סעיף כג
עוברה שהריחה

ואמרה צריכה אני לאכול או לשתות. או לא אמרה וראיט פניה משתנין:

סעיף כד
מאכילין אותה עד שתשיב נפשה

מיהו תחלה לוחשין לה באזנה שיו"כ היום, ואם לא יועיל נותנין לה פחות מכשיעור ואם לא יועיל תאכל כרצונה [תרי"ז]:

סעיף כה
חולה

אפי' לא נשתנה פניו מתאות המאכל:

סעיף כו
מאכילין אותו על פי בקיאין

אפילו רופא עכו"ם, אם אומר שכשיתענה אפשר שיסתכן, מאכילין אותו [ולפע"ד האידנא יש להתיישב בדבר, דבעיני ראיתי דשבקו להמנותייהו, דלכל חולי קל אומרים תמיד שכשיתענה יסתכן]:

סעיף כז
עד שיאמר די

ר"ל דכשאומר החולה צריך אני, אז הו"ל כאין שם בקיאין, דאין הרופא נאמן, מיהו אם רוב בני אדם רואין סכנתו, אפילו אם אינו אומר צריך אני וגם אין הרופא אומר שצריך, אפ"ה יאכילוהו. וכשמאכילין למעוברת או לחולה, יאכילוהו תחלה פחות מכותבת. וישקוהו פחות ממלא לוגמיו וישהה כדי אכילת ד' ביצים, ואז יחזור ויאכל או ישתה כשיעור הנ"ל. מיהו בצריך יותר משיעור הנ"ל יאכילוהו בפעם אחת כל צרכו. וכך הדין ביולדת תוך ז', תאכל פחות מכשיעור כשצריכה לאכל. אבל תוך ג' ימים ללידתה, אפילו

לא אמרה צריכה אני אסורה להתענות כלל. מכל מקום באפשר תאכל פחות פחות מכשיעור הנ"ל [תרי"ז ותרי"ח]:

סעיף כח

מי שאחזו בולמוס

כך נקרא בלשון יון חולי שבא לאדם מחמת רעבון, [הייסהונגער] בל"א. ודוקא שנשתנה פניו מחמת רעבון וסימנו הוא שעיניו כהות:

סעיף כט

מאכילין אותו אפילו דברים טמאים

ר"ל אפילו נבלות וטריפות וביו"כ שיש ב' אסורין:

סעיף ל

עד שיאורו עיניו

וה"ה בהריח מאכל ומתאוה לו מאד עד שנשתנה פניו מאכילין אותו עד שיתחזק [תרי"ז]:

סעיף לא

מי שנשכו כלב שוטה

וסימני כלב שוטה, שפיו פתוח, וירירו נוטף, וזנבו תלוייה בין רגליו. ומהלך עצב בדרך ישר תמיד [נ"מ לברוח לצדדים] ונובח ואין קולו נשמע:

סעיף לב

אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו

דאין רפואה זו בדוקה. ואע"ג דכל ספק נפשות להקל היינו במרפא בטבע אבל זו רק רפואה בסגולה היא, כמ"ש בפי' משניות לרמב"ם ולהכי כל שאינו ברור רפואתו אסור:

סעיף לג

ורבי מתיא בן חרש מתיר

והלכה כת"ק:

סעיף לד

החושש בגרונו

בחולי הנקרא [שארבאק], שמתחיל רקבון בבשר השניים, וגומר הרקבון בבני מעים [אמר השש ושמח להועיל בני עמי ולכל אדם במקום שאין רופא, גם למחלה זאת מצאתי רפואה בדוקה מפי רופאים מובהקים ומפורסמים, שמי שהוחלה בזה באקלים שלנו יאכל הרבה מעשב הנקרא [לעפפעל קרויט], גם יאכל הרבה כל דבר חמוץ וחריף,

[כציטראנען, וקרעסטע, רעטטיך. ומאררעטיך, וזעללעריא. וישתה חומץ הרבה, גם יתנועע הרבה בהילוך. וכל זה בחון בדוק ומנוסה. ומאחר שלשון חכמים מרפא בכנפיה לכן שפתי לא אכלה, לעמוד ולשרת לפני המלכה היא תורת אלדינו, וזאת אומרת בני החי, כי מוצאי מצא חיים ויפק רצון מה']:

סעיף לה

מטילין לו סם בתוך פיו בשבת

מעשבים שנשחקו לאבק. ולאו הטלה לפיו קמ"ל דהא פשיטא דמותר במקום סכנה, דהרי כל רפואה אינו אסור רק מדרבנן, דגזרו שמא ישחק סממנים. ותו למה לא קמ"ל טפי דמותר לאכל הסם ביו"כ, דאיירי בה. אלא קמ"ל מתני' אפילו צריכין אחרים לחלל שבת עי"ז, כגון לתלוש העשבים ממחובר, או לבשלן, אפ"ה מטילין הסם מכל מקום. ולפי זה קמ"ל שפיר שבת לרבותא אע"ג דבסקילה, וחמיר מיו"כ. וברי"ף ל"ג לתוך פיו, אלא מטילין לו סם בשבת:

סעיף לו

וכל ספק נפשות דוחה את השבת

ואפילו יש ספיקות הרבה. מיהו כל שאר חולי שינים, אם חלה עי"ז כל גופו מותר לומר לעכו"ם בשבת להוציאו, אף דפותח פיו ומטה א"ע אליו, ומסייע כי האי ודאי יש בו ממש. אפ"ה כיון דחלה כל גופו ע"י חולי זה, שרי [שכ"ח ס"ג]:

סעיף לז

ספק אינו שם

ולא מבעיא בכה"ג, דאם ישנו שם חי הוא, אלא אפילו ספק וכו':

סעיף לח

ספק מת

ולא מבעיא כה"ג, דאם חי הוא ישראל הוא, אלא אפילו ספק וכו':

סעיף לט

מפקחין עליו

פותחין ע"י חפירה, או שאר מלאכות דאורייתא הצריכין לזה. ואפילו יש כל הספיקות שנזכרו במשנה יחד, אפ"ה מפקחין:

סעיף מ

את הגל

עד חוטמו, דבאין בו נשימה יניחוהו. ואין הולכין אחר הרוב בפ"נ:

סעיף מא
מצאוהו חי

אפי' א"א שיחיה רק חיי שעה, חיישינן לחיי שעה [שכ"ט]. [מיהו אם יש קולא אם לא ניחוש לחיי שעה, כגון אדם שכשלא יתרפא ודאי ימות, ורוצה להתרפאות מעכו"ם שחשוד להמיתו מיד. או ע"י אפעראציאן, לא חיישינן לחיי שעה [תוס' ע"ז דכ"ז י"ב]:

סעיף מב
ואם מת יניחוהו

ולא דמי לדליקה דמותר להציל המת [כא"ח שי"א]. התם אי לא שרית ליה חיישינן שמחמת חרדתו על מתו ישכח ויכבה. משא"כ הכא אין לחוש שיעשה דבר:

סעיף מג
חטאת ואשם ודאי מכפרין

דהרי שב, כשהתודה על קרבנו. משא"כ אשם תלוי אינו מכפר לגמרי רק שמגין מיסורים עד שידע שחטא ויביא חטאת ויתכפר. א"נ להכי נקט אשם ודאי, דאילו אשם תלוי אינו מוכרח לכפרתו, דבל"ז בעבר יו"כ משחטא, א"צ להביאו, משא"כ בחטאת ואשם ודאי:

סעיף מד
מיתה ויום הכפורים

ר"ל מיתה או יו"כ:

סעיף מה
עם התשובה

והא דלא כלל תנא כולן יחד, חטאת ואשם ודאי ומיתה וי"כ מכפרין עם התשובה, דהרי חטאת ואשם נמי ודאי אין מכפרין רק כששב. ונ"ל משום דחלוקין בדינם, דחטאת ואשם מכפרין כפרה גמורה אכריתות, אבל רק בשוגג, דמזיד הו"ל זבח רשעים. ומיתה ויו"כ איפכא, דמכפרין על כל חטא שבעולם ובין במזיד ובין בשוגג, אבל לא כפרה גמורה דאי במזיד צריך יסורים, ואי בשוגג צריך קרבן [כשבת י"ב ב' ויומא פ"ו א']:

סעיף מו
ועל לא תעשה

על לאו הניתק לעשה בין במזיד ובין בשוגג, ועל לאו גמור אם עשאו בשוגג:

סעיף מז
ועל החמורות

כלאו גמור שעשאו במזיד:

סעיף מח
עד שיבא יום הכפורים ויכפר

אבל כריתות ומיתת ב"ד, בשוגג צריך חטאת, ובמזיד, תשובה ויו"כ תולין, ויסורין ממרקין חטאו לגמרי. אבל חטא שחילל בו השם, שע"י חטאו יקילו אחרים לחטוא, כפרתו במיתתו. מיהו בזמן שעיר המשתלח הוא מכפר הכל. חוץ מחייבי חטאות ואשמות. ומיהו עבירות שבין אדם לחבירו, אין מתכפר בשום אופן, עד שירצה חבירו:

סעיף מט
אין מספיקין בידו לעשות תשובה

דוקא באמר כן ב' פעמים:

סעיף נ
אין יום הכפורים מכפר

שיעכבוהו משמים מלעשות כל הראוי לו לעשות ביו"כ:

סעיף נא
עבירות שבין אדם לחבירו

שהזיק גופו או ממונו או כבודו:

סעיף נב
אין יום הכפורים מכפר

מדכתיב לפני ה' דוקא:

סעיף נג
אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין

נ"ל דה"ק, אשריכם ישראל שקודם שיכפר להם הקב"ה, לפני זה אתם מטהרין את עצמיכם שתסלחו זה לזה:

סעיף נד
מי מטהר אתכם אביכם שבשמים

שבשביל שתסלחו זה לזה, גם הקב"ה מטהר אתכם ומכפר לכם, דכל המעביר על מדותיו מעבירין פשעיו [כר"ה י"ז]. או נ"ל שמפני שהזכיר לעיל ב' מיני כפרה, א' הכפרה שע"י הבאת קרבן, שאינו מועיל רק בזמן שבית המקדש קיים. הב' הכפרה שע"י התשובה, שמועיל בכל עת ברחמיו יתברך. להכי אמר ר' עקיבא, אשריכם ישראל שיש לכם ב' מיני כפרה, לפני מי אתם מטהרין, בזמן שכח בידכם להועיל לעצמיכם שיתכפרו חטאותיכם, דהיינו בזמן שבית המקדש קיים. שאפשר להביא קרבנות. ומי

מטהר אתכם, כשידיכם אסורות לאחוריכם, שנחרב בית קדשינו ותפארתנו, ולא תוכלו לטהר את עצמיכם. אז מטהר אתכם אביכם שבשמים. ר"ל כשכביכול אין עיקר שכינתו אצליכם בארץ:

סעיף נה

וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם

כנגד כפרה שע"י הקרבנות שהביא התנא מייתי הכא קרא דוזרקתי, דטהרה שע"י זריקה הוא ע"י כח אחר שזרק עליו, כמו כן כפרה שע"י קרבנות, אינו רק ע"י כח אחר של הכהן המקריב:

סעיף נו

אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל

זה הקרא מייתי נגד הכפרה שע"י תשובה, דכמו דטהרה שע"י טבילה, הוא ע"י הטמא עצמו, שהולך וטובל וטהר, כמו כן כפרה שע"י תשובה, רק בכח רצון החוטא תליא ישליך השרץ מידו ויטבול במימי חסדו יתברך, וטהר, שא"צ לממוצע כלל בין הבנים לאביהם הרחמן, שרחמיו יתברך הן בעצמן מקוותן וטהרתן של ישראל ואינן צריכין קרבן או יו"כ כממוצעים בינם לאביהם, רק תמיד ידיו יתברך פתוחות לקבלם בתשובתם ולחבקם באהבה רבה ואהבת עולם. והקב"ה יטהר טומאותינו, ויחזק לבבנו ליראתו וללימוד תורתו לעבדו שכם אחד לנצח.